

KONYA

HALKEVİ AYLIK KÜLTÜR DERGİSİ

Şark — İslâm Kültüründe Yunan Tesiri	M. Nuri Gencosman
Ticaret Lisesi Marşı	Ali Rıza Özcut
Konya'da Musiki	M. Ragıp Gazimihâl
İlgın'da Boşanma meseleleri üzerine bir tetkik ve netice	Fehim Çaylı
Kan Turalı'nın dilediği kız	Basri Gocul
Kâtip Çelebi'nin şimdiye kadar üzerinde durulmamış çok mühim bir eseri: İrşadülhayara İlâ Tarihülyunan Velrum Vennasara	M. Mesud Koman
Türk Milleti ve Milliyetçiliği	A. G. Öztürkmen
Evimizece yapılan yayınların yaptığı yankılar	
Sevgisizler	Dr. İsmail Hakkı Aladağ
19 Mayıs	
Ev Çalışmaları	

51

KONYA HALKEVİ

II. ci SERİ KONFERANSLARI PROGRAMI

1 9 4 5

G Ü N	Konferansın Mevzuu	Adı ve Soyadı
15 Mart 1945	«Cemiyet terbiyesinde örneğin payı»	B. Ali Rıza Korap
22 « «	«Frengi ve tehlikeleri»	Dr. Şadan Talât Ural
29 « «	«Konyada Türkmenlerin yerleşmesi»	B. Sırrı Üçer
10 İsan «	«Keratoplasti: ölü bir adam gözünden yama alınmak suretile görmiyen bir gözde görme temini»	Dr. Azız İnal
18 « «	«Ceza Hukuku»	B. usret Tuncer
26 « «	«İstikbalde Askerlik»	B. Ziya Kılınçalp
3 Mayıs «	«Fizik âmillerle tedavi»	Dr. Vasfi Yener
9 « «	«Millî Korunma Kanununa göre tahliye dâvaları»	B. Feridun Yasasever
17 « «	«İngiliz edebiyatı»	B. Hüseyin Öztoprak
24 « «	«Âbidelerimi nasıl tamir edebiliriz»	B. Şahabettin Uzlu
30 « «	«Cemiyet düzeni karşısında nazari ve amelî bakımdan hukuk düzeninin sentetik tahlili»	B. Sedat Kısakürek
7 Haziran «	«Çocuk düşürme»	Dr. Şükrü Konuralp
14 « «	«Veterinerlik ve veterinerliğin genel sağlık, ziraat ve ekonomideki rolü»	B. Ferit
21 « «	«aç ve hastalıkları»	Dr. Lebib Karan
28 « «	«ahsî dâva»	B. Ömer Könü
2 Temmuz «	«Ziraat makinelerinin ayarlanması ve işletilmesi»	B. Sabahattin İmer
9 « «	«Konyada Alâeddin camii ve türbede medfun Selçuk Hükümdarları»	B. Zeki Oral
16 « «	«Konya ve dolaylarının yüzey şekillerinin genel görüntü»	B. Hafi Kendi
24 « «	«Akıl hastalıklarının sebepleri ve akıl hıfzıssıhhası»	Dr. Cemal Saygun
30 « «	«Halk edebiyatı»	B. Mustafa Dayıoğlu

K O N Y A

Yıllığı : 6 Lira

Altı aylığı : 3 «

Yabancı memleketler için ayrıca posta ücreti eklenir.

Abone bedelleri ile yazı-

lar KONYA HALKEVİ Dergi işleri bürosu adresine gönderilmelidir.

Dergiye gönderilen yazılar yayınlansın yayınlanmasın geri çevrilmez.

K O N Y A

HALKEVİ AYLIK KÜLTÜR DERGİSİ

YIL: IX

MAYIS 1945

SAYI: 79

ŞARK — İSLÂM KÜLTÜRÜNDE YUNAN TESİRİ

M. NURİ GENCOSMAN

Yunan dehasının parlak eserleri beşerî bir kültürün ana kaynağı olmuştur. Büyük Yunanistanın siyasi birliği dağıldı, o geniş çevrelere yayılan imparatorluk, tarihin acı hükümüne boyun eğdi. Ancak zaman zaman Lâtin, Bizanten, İran ve Arap renklerine giren Yunan mahsulleri daha sonra gelen medeniyetlere zengin malzeme verdi. Hele orta çağ dünyasının ileri milletleri bu mirastan geniş ölçüde paylar aldılar.

Siyasî varlığı tarihe karışan Yunanistanın bilim ve fikir hazinelerini Garbden çok Şark benimsemiştir. Şark İslâm âlemi o hazineleri titiz bir bakımla saklamış, geliştirmiş, ebediyetin kucasına atmıştır. Bizim burada belirtmek istediğimiz nokta Yunan edebiyat ve felsefe geleneklerinin Şark ve İslâm alanında yayılış ve gelişme hareketlerini kısaca gözden geçirmek ve bu arada İslâm - Türk

ülkelerinde Yunan metinlerinin tercümesiyle başlayan inkişafı aydınlatmaktır.

İslâmiyetten önce Yemen, Suriye gibi eski medeniyetlerin enkazını yaşıyan yerlerdeki (Arap) toplulukları arasında Bizans, Mısır, İran yollarıyla gelen Yunan kaynaklı fikir ve felsefe dalgaları oldukça kuvvetliydi. Bu çağlarda Suriye Arapları Aristo'nun mantığını Süryan diline tercüme etmişlerdi. Milâdın beşinci asrında Süryanîler, meşhur (Ruha - Urfa) üniversitesinde Aristo felsefesini Yunan ve Süryani dilleriyle okutuyorlardı.

Arap kabilelerinin feodal bir hayat yaşadıkları (cahiliyet) çağlarında Bizans ve daha eski medeniyetlerle yakından ilgilenen çevre, ancak (Suriye) ülkesiydi. Milâdın yedinci yüz yılında (Atanasius Corcius) adında bir hristiyan Arap Aristonun bazı eserlerini tercüme etmişti. Birtakım Hı-

ristiyan - Nesturi Arap bilginleri de Eflâtun ve (Fisagors) dan tercüme-ler yapmışlardır.

İran'da henüz milâdın 3 üncü yüz-yılında Sasanîlerden (Ardişir) in oğlu Şapur Bizanslılarla yaptığı muhare-belerde zaferi elde ettikten sonra ge-tirdiği Rum tutsaklarına Cendi Şapur şehrini kurdurmuş, bunların tavsiye-leriyle bu şehirde büyük bir üniver-site ile bir kitapsarayı yaptırarak Bizanstan getirtilen Yunan eserleri-nin Farsçaya tercümesini sağlamıştı. Bizanslı bilginlerin yönetiminde geli-şen bu üniversite altıncı yüz yılda (Nûşirevân)ın himmetiyle daha çok parladı. Nûşirevân birinci (Jüstinen) in zulmünden kaçan Rum bilginlerine İran kapılarını açmış, artık yeni Ef-latuncu filozofların fikir ve felsefe merkezi İrana taşınmaya başlamıştı. Tıp, kozmografya, astronomi, fizik, riyaziye ve felsefe ile ilgili birçok ana eserler Yunancadan Farsçaya çevrilmiş, Yunan dehası Garbden tek-rar Şarka yönelmiştir. Şu izaha göre İran'da Yunan tesirinin Müslümanlık-tan daha önceki tarihlerde başlamış ve oldukça gelişmiş olduğu anlaşıla-caktır. Zaten İranlılarla Bizanslılar arasında yüzyıllar boyunca sürüp gi-den büyük savaşlar bu iki millet ara-sında geniş ölçüde bir kültür alış ve-rişine de yol açmıştı.

Henüz medeni bir düzen altına girmemiş olan Arap âleminde Çin, Hind, İbrani fikir ve felsefe kırıntıla-rı arasına karışan ilk Yunan tesirleri belki biraz siliktir; fakat sonraları daha aydın ve daha açık görünecek-tir.

Arap kabileleri arasında ilk birlik bayrağını açan İslâmiyet (Hicaz) çöl-lerinde yeni bir beşerî düzenin müj-desini getirdi. Müslümanlık puta ta-pan Araplarla kısmen Musevi ve Hi-

ristiyan dinine girmiş semitik unsur-lara, hattâ bütün cihana dünya ve ah-ret saadetini vadeden yeni inançlar getirmekle beraber kısa bir süre için-de pek çabuk geliyordu. (Kuran) orijinal bir topluluğun yapısını kuru-yor, ilim ve fikir hayatı Kur'anın an-lattığı gerçekler karşısında biraz ir-kilmek zorunda kalıyordu. Bununla beraber doğruya, gerçeğe fazilete en büyük değer veren Kur'an hükümleri, bilim ve fikir geleneklerinin yürüyüşünü durdurmamıştır. Bir aralık kısa bir durgunluk devresi geçiren fikir hayatı, kâh Kur'anın ana hükümleri-ni desteklemekle, kâh başka istika-metlere yönelmekle İslâm dünyasın-da yeni bir çığıra ve daha parlak bir inkişaf yoluna girmiştir. İslâmî bir renk altında gelişen Yunan kültürü, nihayet siyasî sınırlarla çevrilmiş bir millet veya memleketin değil ancak geniş bir alana yayılmış dinî bir top-luluğun ortak malı oldu. Yalnız şura-sını unutmamalıdır ki bu medeniyet kendisinden önce geçmiş medeniyet-lerin sürüklediği birtakım müspet ve-ya menfi tesirlerden de kurtulamazdı. Bununla beraber yine özünü kay-betmeden feyizli bir inkişaf sağlıya-bildi. Ortaçağ Şark - İslâm dünyası-nın garb medeniyetine üstünlüğü asır-lar boyunca sürüp gitmiştir. Hele garbdeki (Endülüs) İslâm İmparator-luğu bu üstünlüğü sekiz yüzyıldan fazla bir müddet pek açık bir şekilde gösterebilmiştir. Şimdi bu medeniye-tin gelişmesinde Elenist bilim ve fei-sefenin derin tesirlerini daha belirli görebilmek için kendimize bir hare-ket noktası tayin etmemiz gereklidir:

Şark - İslâm medeniyetinin beşiği Hicaz çölleridir. Bu medeniyetin ilk çağlarında eski dinler ve inançlar aleyhine başlayan çetin bir savaş dev-resi göze çarpar. İslâmiyet çabuk bir

genişlemeyle çöl ufuklarını aşmış, eski medeniyetlerin tarihî kurum-larını geleneklerini bir taraftan yık-makla beraber öte taraftan yeni bir medeniyetin temelini atmaya başlamıştı. Bu devre içinde es-ki fikir ve felsefe cereyanlarına dai-ma şüpheli bir görüşle bakılmıştır. Ancak Tales'den başlayarak (İskende-riye) mektebine kadar uzun bir yü-rüyüşün duraklarından geçen Yunan fesefesinin o zamana kadar yaşayan bazı prensiplerinin biraz sonra İslâ-miyette daha sistemli bir ifade aldığı görülmektedir. Yukarıda da söyledi-miz gibi yüzyıllarca Yunan dehasının tesiri alanı içinde kaldığı şüphe gö-türmeyen semitik unsurlar, Sokrat, Eflâtun, Aristo, Fisagors ve daha baş-ka filozoflarla İskenderiye ve Roma-daki yeni Eflatuncuların felsefe mi-raslarını oldukça benimsemişlerdi. Bu arada çöl Arapları da yine yukarıda söylediğimiz gibi, İslâmiyetten önce Mısır'dan ve Bizanstan gelen Elenist ilim ve fikir cereyanlarına yabancı olmadıklarından İslâmiyetten sonra da ilk fırsatta bu cereyanlara büyük inkişafılar verdiler.

Önce bir İslâm - Arap cumhuriyeti halinde beliren bu dinî devlet, sonra Emeviler tarafından büyük bir üm-met imparatorluğuna temel olabile-cek yeni bir teşkilâtla genişledi. Çöl-de filizlenen Müslüman - Arap devle-tinin başkenti (Medine) den (Şam) a taşınıyordu. Uzun yıllar koyu bir Yu-nan kültürüne merkez olan bu Suriye kenti artık İslamiyeti Yunan dehası-nın çeşitli miraslarıyla karşı karşıya getirmişti.

Emeviler saltanatı kurulduktan sonra yeni hükümete zamanın gerek-lerine uygun bir istikamet verilecekti. İmparatorluk içinde din birliği bir dil birliğine de lüzum gösteriyordu. Bu

lüzum ve ihtiyacı ilk duyan halife beşinci Emevî hükümdarı Abdülmelik oldu. Bu halifenin günlerine kadar ümmet topluluğu içine girmiş olan Bizans ve İran topraklarında, ma-hallî idarelerde Yunanca, Fars — Pehlevî dilleri hüküm sürmekte, dev-let işleri bu ayrı dillerle çevrilmek-teydi. Abdülmelik, Arapçayı devletin resmî dili olarak kabul ve ilân etti. Uyanık halife memlekette (Kur'an) dilini hâkim kılmakla İslâmî bir kül-türün temellerini atmış oluyordu.

Artık Suriye, Irak, İran, Mısır ül-kelerini sınırları içine almış olan im-paratorluk çevresinde Kıbt, Yunan, Fars dillerinin yerini Arapça aldı; fakat yavaş yavaş dinî bir Arap dev-leti kılığında çıkarak geniş bir İslâm imparatorluğu manzarasını alan bu müessese, geçmiş medeniyetlerin kül-tür mirsalarını ihmal edemezdi. Bu ih-tiyaca devlet himayesiyle başlayan bir tercüme faaliyeti cevap verdi.

Abdülmelik, saltanatının devam ettiği 21 yıl içinde büyük Arap filo-loglarından (Saad oğlu Said) e Yunan-ca metinlerin, (Abdurrahman oğlu Salih) e de Farsça eserlerin tercüme-sini emretti. Her ne kadar Abdülme-likden daha önce halife birinci Yezid'in oğlu ve Emeviler âilesinin en değer-li bilgini (Hâlid) in (Masarcis) in tıb-ba dair bir eserini bizzat tercüme ettirdiği ve (Stefan) adında bir Rum papasına (Kimya) yı Arapçaya tercü-me ettirdiği bazı kaynakların verdiği bilgilerden anlaşılmakta ise de hü-kümdarın emir ve müdahalesiyle baş-lıyan esaslı tercüme işinin başlangıç tarihini Abdülmelik devri olarak ka-bul edebiliriz.

Yunan, Fars. Sanskrî ve Süryan dillerinden yapılan tercümelerin en parlak çağı Abbasiler devridir.

Emeviler ailesinin şarkta kökünü kazıyan Abbasi oğulları, İslâm ülkesinde ilim ve iktibas yolunda büyük himmetler harcadılar. En önemli tercümeler de bu devrin mahsulüdür. Birinci halife Abdullah, pek kısa süren hükümdarlık günlerinde tercüme ve ilim işlerinde fazla bir varlık gösteremedi. Ancak (Kelile ve Dimne) nin "İbni Mukaffa," tarafından yapılan tercümesi Abdullah'ın hâlifeliği sıralarına rastlar. Abdullah; İslâm başkentini (Şam) dan (Hâşimiye) ye, kardeşi Mansur'da bu kasabadan (Bağdad)a kaldırmıştı. Mansur, bu suretle eski Sasanî baş şehri (Medayin) harabeleri yanında yeni bir İslâm kültür merkezi kuruyor, öte taraftan da Yunan ve Hind tesirleri altında olgunlaşmış İran kültürüne memleket kapılarını açıyordu. Dicle kıyılarında gelişen bu hilâfet ve saltanat merkezi artık asırlarca Şarkın bilim ve felsefe yuvası olacaktır.

Mansur zamanında, birçok ana eserin Arapçaya tercüme edildiğini görüyoruz. Yüksek bir fıkıh ve astronomi bilgini olan Mansur, meşhur İranlı astronom Nevbaht ile evlâdını himayesine almış, onlara astronomi ve kozmografyaya ait eserler tercüme ettirmiştir. Bizans hükümdarlarından getirttiği (Ölkidis)in kitabı ile Batlamyus'un astronomiye ait (Macastî) adlı eserini ilk defa Arapçaya tercüme ettirmekle beraber Cendi Şapur üniversitesinden Bağdad'a çağırdığı nekim (Cercis) e Yunan ve Süryan dillerinde yazılmış önemli tıp kitaplarını Arapçaya çevirttirmiştir.

Mansur'un halefi (Mehdi) ve onun halefi Hadi devirlerinde önemli bir faaliyet göze çarpmamakla ise de beşinci halife Harun - al - Reşid ile oğlu yedinci halife (Memun) un çağları tercüme tarihinin altın devri olmuştur.

Memun'dan önce Arap diline çevrilmiş olan Yunan ve İran eserleri en çok tıp, astronomi, fizik bilgilerini ilgilendiren eserlerdi. Geniş bir fikir hürriyetini himayesine alan Memun, Yunan mantık ve felsefesini ve bu arada Aristo'nun eserlerini Haccac bin Matar ve İbnül Batrik ile saray kütüphane müdürü Selem gibi yetkili mütercimlere havale etmiştir. Memun Yunanca felsefe eserlerini okur, mütercimlere kitaplarının ağırlığınca altın verirdi. Memleketin her tarafından Nasturi, Yakubî, Sâbiî, Mecusî, Rum, Hindli birçok mütercimler Bağdad'a koşarak her dilden, tercümeler meydana getirdiler. Pek harareti bir şekilde devam eden bu faaliyet aynı zamanda mütercimlere de büyük faydalar sağlıyordu. Bu işin, ileride babadan evlâda geçen bir meslek halini aldığı, bir âilenin nesiller boyunca arka arkaya birçok mütercimler yetiştirdiği görülüyor. Bunlardan (Hayre) li Huneyn ile oğlu İshak'ın Eflatundan Calinus - Caliene'den bir takım tercümeler yaptıkları; ikinci oğlu Davud'un Aristo ile başka filozofların eserlerini Yunancadan Arapçaya çevirdiği ve yine Huneyn'in yeğeni Habiş'in de bu işlerle uğraşdığı anlaşılıyor.

Gerek Memun, gerekse halefleri devrinde yetişen mütercimler, Eflatun ve Aristo'dan metinlerle Aristo'nun şakird ve şarihlerinden Teofrast, Porfir, Amonyos, Nikolaos, Plutark gibi filozoflar tarafından yapılmış olan şerhleri de Arapçaya çevirdiler.

Bu tercümeler, fikir ve felsefe hayatında büyük bir olgunluk sağlamıştı. Yunan üstadlarını örnek alan İslâm mütefekkirlerinin ilk tanınmış simaları, meşhur Yemen hükümdarları âilesinin mensup bulunduğu Kinde kabilesinden, (Yakup bin Ebu İshak) ile

Türkistanlı Farabî, Ebu Ali Sina, (Tûs) lu Ebu Hâmid Mehmet Gazalî gibi seçkin dehalardır.

Dini inançların mantık ve ilime dayanan delillerle ispatına yarıyan bu felsefe devri aynı zamanda Şerif Murtaza, Zemahşerî, Baklanî gibi büyük bilginlerin yetişmesine ve bağda'da (İhvan-es-Safa) adı altında ansiklopedist bir felsefe cemiyetinin kurulmasına yol açtı.

İhvanüssafa cemiyeti; Yunan felsefesini İslâm din ve şeriatıyla bir arada incelemek suretiyle fikirlerde daha yüksek bir erginlik sağlanacağını ileri sürmüştü. Bu cemiyetin elli risaleden ibaret olan felsefî yayımları her tarafa dağıtıldı. Bu suretle İslâmî bir renge boyanan Yunan felsefesi, en uzak İslâm ülkelerine kadar yayıldı. Endülüs İmparatorluğuna gelince hicretin beşinci yüz yılı içinde (Ebül Hakem Amir bin Abdurrahman Kirmânî), tarafından Bağdad'dan getirilmiş olan İhvanüssafa ansiklopedisinin bu memlekete girmesiyle Şarktan gelen fikir hareketleri bu ülkede pek çabuk yayılmıştır. Ebu Bekir İbni Bâce, İbni Rüşd ve onun çömezi İbni Tufeyl, İbni Hüs gibi büyük filozoflar bu fikir kaynaşması sıralarında yetişmişlerdir.

İbni Rüşd'ün eserleri, Avrupa rönesansını hazırlayan inkişafın temelini kurmuştur. Rönesans çağının ilim ve fikir adamları, Yunan felsefesini ana kaynaklarından değil, İslâm mütefekkirleri tarafından tercüme ve şerhedilmiş Arap metinlerinden aldılar.

Burada daha fazla uzamaya tahammülü olmıyan şu bahsi kaparken İslâm medeniyeti içinde yetişen büyük dehaların Yunan fikir ve felsefesini en ince noktalarına kadar eşeliyerek buna Hind, İran ve İbrani menşelerden gelen fikir ve felsefe unsurlarını da karıştırmak suretiyle yüksek bir İslâm felsefesi meydana getirdiklerini belirtmek isteriz. Bütün bu olaylar, bize (Elenizm) in Garbden önce Şarkta geliştiğini anlatmaktadır. Daha sonraki çağlarda şark tasavvuf edebiyatında ölmez eserler yaratan birçok dâhilerimizin Yunan dilini çok iyi bildikleri anlaşılıyor. Mevlâna'nın, Sultan veled'in Yunanca bildiklerini ispat eden vesikalar var. Sadi'nin Yunan ve Lâtin dillerini iyi bildiği anlaşılıyor.

En çok dikkati çeken cihet; İslâm dünyasında Eflatun, Aristo, Pisagors Calinus gibi üstadların gönüllerde büyük bir sevgi yaratmış, olmaları; bunların ezeli ve ebedî hakikatlere ermiş birer aziz gibi yüzyıllarca alkışlanmalarıdır.

TİCARET LİSESİ MARŞI

A. RIZA ÖZKUT

Alım, satım karşılıklı hizmetin adı ;
Doğruluğu bayrak edip geçirdik başa,
Biz bu hizmet ülküsiyle girdik savaşa!
Ülkü için çalışmaktır hayatın tadı !

★

Kazanmıya, zenginliğe gönül versek de
İçimizde yurt aşkının yanı sıra başka !
Biz adadık kendimizi işte bu aşka !
Avuç, avuç; kürek, kürek altın dersek de !

★

Önderimiz güven, bilgi, düzen, doğruluk
Vuracağız vurguncuyu, halkı soyanı !
Karaborsa yıkıl artık, yıkat boyanı !
Aramızdan göçsün yalan, dolan, uğruluk !

Konya 21. II. 1945

K O N Y A D A M U S İ K İ

M. RAGIP GAZMİHAL

X

Folklor araştırmaları :

Folklorcu, yukarıki görüş ve mukayeseler tarzında incelemelerin etkisi altında kalmadan, görüp işittiklerini mücerrep usullerle ve objektif bir gözle, tam bir ilim tarafsızlığı daire-sinde toplıyan kimsedir. Bütün dünya için nispeten yeni olan bir bilgi kolunun yolcusu sayılır. Geçen asrın gelişigüzel seyyah müşahitleriyle asrımızın kompetan folklorcusu arasındaki fark, yeni derleme usullerinin uzun denemeler sonucunda incelmış ve titizleşmiş bulunmasıyla da sabittir. Metotsuz derlemeler (yığınla malzeme sağlamış olsa da), ilim belgesi olarak değerli sayılamıyorlar. Onun için, Konya'nın, müzik folkloru bakımından da esaslı araştırmalara sahne olması temenni olunuyordu.

İlk derlemeler :

Müzik folkloru hakkında umumî müşahedelerde bulunmak ve bir miktar türkü derliyebilmek üzere ilk Konya'ya gelen musikiciler İstanbul Konservatuarından Ekrem Besim, Muhittin Sadık ve Ferruh beylerdi; idareten başlarında müdür B. Yusuf Ziya bulunuyordu. Bir yıl önceki gezide Niğde'ye kadar çıkılarak *Bebek*, *Karacaoğlan* gibi bedialarla karşılaşıldığı halde Konya'da kalınmamış olduğu için, bu ikinci sefer 16 Temmuz 1927

de Konya'ya uğranılarak oniki gün orada çalışıldı, 70 kadar parça derlendi. Bunların en önemlisi *Genc Osman* parçasıydı. Karaman ve Ereğli'ye de uğradılar. — Genc Osman'a ait olarak Konya'da derlenen rivayeti ve manzum metni ilk olarak yayınlamak bana nasip olmuştu. Sonra, Prof. Fuat Köprülü, Karaman'da derlenen rivayetle birlikte bunu yeniden yayınlıyarak aradaki yakınlığa dikkati çekti [1]. — Parçanın ezgisi Çopur İsmail'den alınmıştı.

İkinci folklor heyeti, Ankara'dan gelen Devlet Konservatuarı (folklor arşivi) mensuplarından, Muzaffer Sarısözen, Mitat Fenmen, Rıza Yetişen ve şu satırların yazarından mürekkep heyetti. Teknisiyen R. Yetişen alıcı makineyle uğraşıyordu. 1 Temmuz 1940 da Ankara'dan ayrılan heyet, ertesi gün Konya'ya vardı; gerek şehirde, gerekse Ereğli, Karaman, Çumra, Karapınar, Seydişehir, Beyşehir, Akşehir gibi muhtelif kaza merkezlerinde kalındıktan sonra, onsekiz günlük çalışmaların verimlerini hâmlen 21 Temmuzda Ankaraya döndü. Her yerde çok yardım görülmüş, faydalı bilgiler edinilmişti. — Bu gezinin semeresini anlatmazdan önce, aynı Anadolu böl-

(1) Prof. Fuat Köprülü, ... *Genc Osman hikâyesi* (1930, İstanbul). Şu metne de bakınız: Y. Ziya Demirel. *Anadolu köylerinin türkülleri* (İst. 1938, S. 253—256).

gelerine ait olarak Atina'da yapılmakta olan ve ilim dünyasını yakından ilgilendirmekle te bulunan bazı incelemelere dikkati çekmeyi lüzumlu görmekteyim; çünkü, böyle yayınların mânâ ve şümülünü günü gününe bilip kollamamız zarurîdir. Kendi kültürümüze ait bazı belgeler, yabancılarca yapılan bu gibi yayınlar arasında yanlışlıkla "yabancılık damgasıyla tecrid edilmek," felâketine uğrayabilirler.

Atina'da Karamanlı folklorü:

Konya ve Kayseri bölgelerinin hristiyanları asırlar boyunca hep azınlık olarak kaldıkları, çünkü kesafet halinde Anadolunun dört bucağına göçüp yerleşen Oğuz boylarının arasında hayat şartları güçleşerek çokluk sahil bölgelere dağıldıkları için, yerlerinde kalabilenleri ister istemez ve farkında bile olmadan kültür bakımından az zamanda türkleşivermişlerdi. Bu hristiyan kalıntılarından bir kısmının aslen de türk kanından oldukları sanılıyor; çünkü, kendi dilekleriyle müslüman olmak üzere XV ve XVI'ncı asırlarda mahalli kadınlara baş vurmuş olanlarının islâmî adlar olmak üzere eski öz türkçe adlarını değiştirdikleri şimdi gözden geçirilmekte olan mahkeme kayıtlarından anlaşılıyor. (1) Hristiyanlığı kabullenmiş türk obalarının da oralarda yerleşmiş olduğu kadar henüz tebeyyün etmiş sayılamasa bile (2), o böyle hristiyanlarının henüz o en eski asırlarda kültürce türkleşmiş oldukları o atılan öz türkçe adlara bakılarak katıyetle kabul edilebilir. Bu

(1) - M. Mesut Koman arkadaşımız "Konya," dergisinde buna dair dikkate değer belgeler yayınlıyor.

(2) - Bu keyfiyete inanıp inanmamak, ispat edip etmemek meseleleri en başta onları ilgilendirmesi gereken dâvalardır.

eski yurttaşlar şimdi Yunanistan'ın muhtelif yerlerinde — mübadele icabı — iskân edilmiş bulunmaktadır. Böylece, Anadolu kültüründen bazı izler, şüphe yok ki bazı pürüz ve yıprantılara uğrarak oralarda eser bırakmaya gitmiş bulunuyor: konuk ezgiler, oralarda yaşatılmakla kalmıyor, bazı folklor incelemelerine de tabi tutuluyorlar. — Eski coğrafyacıların (Bu arada Strabon'un) Konya bölgesine Likaonya ve Kayseri bölgesine Kapadokya adlarını vermiş oldukları hep bilinirse de, bu adlarla anılan yerlerin sınırları o eserlerde açık açık gösterilmediği için mezkûr bölge adları ilmi değeri haiz görülememekte, ve meselâ Niğde'nin iki bölgeden hangisine ait olmuş olduğu anlaşılamamaktadır. Şimdiki Atinalı meslektaşlarımızın ilk saplandıkları hatâ işte bu vuzuhsuz ve arkaik bölge adlarını kullanmakta ısrarları oluyor. Hattâ, on yıldan beridir çıkarmıya çalıştıkları halde gerek itiraf ettikleri güçlükler, gerekse son dünya harbi yüzünden katlandıkları felâketler dolayısıyla yayınlıyamadıkları bir cildin adını bile şöylece o eski bölge isimlerine göre koymayı tasarlamışlardı: Melpo Merlier, *Chansons de Capadoce* (Folklor Müzik Arşivi'nin disklerinden notaya alan B. Petro Petridis; Atina).

Adı geçen Bn. Melpo Merlier, Atina Folklor Arşivi'nin müdürüdür; diskleri notaya aktaran Bay Petro Petris ise Niğde'lidir, Avrupada uzun yıllar musiki tahsili gördükten sonra bugün Yunanistan'ın dışarda da tanınmış en ileri kompozitörlerinden biri olmuştur [1]. Bn. Melpo Merlier,

(1) — Etraflı biyografyası için bakınız: M. Ragıp, *Balkanlarda musiki ilerleyişi* (Yunanistan bahsi, İstanbul 1937). — H. Romann musiki sözlüğüne de bakınız.

hazırlıkçı bir kitabında bu göçmen rumların musiki hususiyetlerine dair ilk derli toplu bilgileri verirken bu hususiyetlerin o bölgeler türk halk musikisiyle olan tıpkılığını da bilmeden açıklamıştır: keyfiyetin başka türlü olmasına da zaten aklen, mantıkan ve maddeten imkân yoktu. «Bilmeden açıklamıştır» diyoruz, çünkü o kitapçığı yayınladığı tarihte elinde henüz hiç bir kıyaslama imkânı yoktu. (İstanbulda yaptığımız folklor yayınlarını sonradan kendisine gönderebildim). Tamamiyle kendi müşahadelere göre konuşmuş ve bu da ilim adına çok isabetli, faydalı ve tarafsız bir konuşma tarzı olmuştur. [1] *kablî* (â priori) hükümlere dayanarak bazı unsurları eski Yunan menşeinden sayması mâsumluğa bağışlanarak hoş görülebilir. Bununla beraber, ben, kablî hükümlere saplanılarak çıkarılacak acele hükümlerin ilmi adım başında yanıltacak sonuçlara yol açabileceğine, hattâ gönül kırıcı çarpık inanlara meydan verebileceğine dair delillere dayanarak hazırladığım bir iki makaleyi dostum Avram Papazağlu'nun terceme yardımıyla Atina'da tam vaktında ve iyi atmosferden istifade yayınlamaktan geri durmadım. Bazı düşüncelerimin göçmenlerce de tasvip edildiğini memnurlukla duyudum.

Bn. M. Merlier ezcümle şunları söylüyor: Toprakla hayatlarını kazanmakta güçlük çeken o bölgelerin hristiyanları — dediğimiz gibi — ailevi geçim kaygılarıyla zaten İstanbul, Karadeniz bölgesi gibi yerlere çekilip gitmekteydiler. Türkçe rumcanın yerini almıştı. Dinî ilâhiler bile türkçe sözlerle okunur olmuştur. Kay-

(1) — Melpo Merlier, *Essai d'un tableau du Folklore musical Grec* (Athènes 1935; fransızca ve yunanca olarak).

seri rumları baştan başa yalnız türkçe konuşurlar ve türk musikisiyle geçinirler. Nevşehir tarafı da öyle. Niğde'nin bazı kasabalarındaki rumlar yalnız türkçe konuşurlar; bazı kasabalıları rumca da bilirlerse de türkçeleri gene türk şarkılarıdır. Yalnız Farassa tarafı rumlarının hususiyetli bir takım kendi şarkıları da varmış. Bununla beraber, eldeki malzeme az olduğu için, bu yolda açık sonuçlar çıkarılamıyormuş. Çalgıları şunlarmış: *defi*, *kutalia* ve *bazuki*. (Bunların def, kaşık ve bozuk denilen türk çalgıları olduğunu söylemeye lüzum yok. Yani, *divansazı* kullanan olgun âşıkları yokmuş, belki o kadarını kavrayamamışlar). Kayseri'den gelme türküler henüz hiç derlenmemiş, şüphesiz ki türkçe bilen folklorcunun yokluğu yüzünden ele alınmamış. Bütün çalışmalarının henüz emekleme safhasında olduğu anlaşılıyor. Görülüyor ki tarafsız bir dille konuşulmaya dikkat edilmiştir; zaten başka türlü hareket etmeye kalkışmak — kelimenin en geniş anlamıyla — delilik olurdu. [1] Perakende araştırmalar da göçmenlerin elindeki musiki unsurlarının hep Asya'dan gelme türk işi şeyler olduğunu zaman zaman açıklamaktaydı; bu arada, A. Mirambel, *buzuki* dedikleri şeyin türk asliyetini Paris'te belirtmiştir [2]... Konya'ya tarafımızdan yapılan folklor seyyahatlarında o bölgelere ait olarak derlenen ilk malzemedan yayınlanabilenler bile epeyce bir sayı tuttuğu için, bu işde Atina'ya tekaddüm

(1) — Gençliğini İstanbulda geçirmiş olan Bn. Melpo Merlier'nin biyografyası için de *Balkanlarda Musiki* kitabına bakınız.

(2) — M. André Mirambel'in Fransa Müzikoloji Birliği dergisinde çıkmış olan bu yazısının (N° 69, yıl 1939) tam tercemesini bir misal olarak "Konya," da aynen yayınlıyacağım.

ettik demektir. [1] Bununla beraber, onların yayınlıyacağı ezgilerde mukayeseli araştırmalarımızda işe yarayabilir (eğer notaya alma işinde Bay Petro Petridis umduğumuz başarıyı gösterebilirse); Kapadokya halk musikisi cildini işte buna binaen sabırsızlıkla beklemekteyiz, çıkarsa «Konya» dergimizde incelemekten geri durmayız. — Söz sırası gelmişken şu sağlayıcı olayı işaretlemeden geçemiyoruz: adı geçen bölgelerin hristiyanları bir çok yerlerde rumcanın o kadar cahiliydiler ve öyle temiz bir yerli, türkçesiyle konuşurlardı ki, dinî kitaplarının türkçe olarak bastırılmasına ister istemez dikkat edilirdi; çünkü, rumca dualardan bir şey anlamazlardı. Hattâ, anlamadan okunan dualarından birinde *kendisinden yalvarıp yakarırlardı* anlamında olarak geçen rumca «on ikiteve» sözünü türkçe «oniki deve» sözüne benzeterek akılda tutarlarmış! Türkçe yayınlarını rum harfleriyle yaparlarmış, çünkü Kur'an yazısı olan arap harflerini kullanmalarına biz izin vermezmiştik!.. Yerli ezgilerin vurgu özellikleri sözlerin hece vurgularına göre düzenlendiği için, türkçeden başka dili olmıyan her hangi bir azınlığın türk ezgisinden ayrı bir musikisi olmasına maddeten imkân yoktu. Onun içindir ki, bu dil maddesi üzerinde fazlaca durmaya — Bayan M. Merlier gibi — ben de dikkat ettim.

Ürgüp rumları arasında söylenmiş olan türkülerden ilk bir tanesini ben Bay P. Melitopulos'un hafif sesinden (1937 de aynı büroda çalışmaktan faydalanarak) alıp yayınlamıştım;

(1) — İlk derlenen Konya ve Niğde türkülerinin bir kısmını «*Darüelhan, Anadolu halk şarkıları külliyyatı*» nda çıkmıştır. (Defter 4 - 7, yıl 1927 — 29).

«bestelemek» sözü yerine Ürgüp rumları da «türkü yakmak» derlermiş, $\frac{9}{8}$ lik olan türkünün sözleri şuydu [1]:

Minarenin alemi,
Çatık kaşın kalemi;
Kız sana güzel dedimse,
Yak mı dedim âlemi?
Vay gelin vay..

İş minareye binince, müslüman olmalarına bile ramak kalmış demektir.

Gene Bay P. Melitopulos'un yardımıyla, Nevşehir'e yakın Meleküp köyünden olan çok yaşlı bir rumdan — o köyün rum halkı arasında kullanılan türkülerden olarak, fakat ne yazık ki ezgilerini notaya almak fırsatını bulamadan — şu türkü sözlerini elde edebildim; yerinde araştırmaları dileğiyle hepsini (hiç bir değişikliğe uğratmadan) Konyalı meslektaşlara bildiriyorum (Nevşehir'in vilâyet sınırı dışında kalmasına rağmen):

K u m r u m

Everek dağından aştım,
Kayseri'ye gücün düştüm.
Ben annemden ayrı düştüm,
Dönündü Kumrum, dönündü,
Nazlanma Kumrum, nazlanma.

Kumrum gelir ellerinen (ile),
Gül takılmış tellerinen,
Şarap içen ellerinen.
Dönündü Kumrum, dönündü,
Nazlanma Kumrum, nazlanma.

Kumrum gelir, düşer kalkar,
Kanadından gümüş akar;
Kumrum kafeste seslenir,
Ağzından şeker ıslanır.
Âhil, cahil, bir uslanır.
Dönündü Kumrum, dönündü,
Nazlanma Kumrum, nazlanma.

(1) — M. Ragıp, *Balanlordarda musiki ilerleyişi* (1937, s. 99, nota).

Develinin

Develinin bayırında, dizinde, aman.
Baka baka nur kalmadı gözünde, aman.
Develinin harmanları savrılır, aman.
Savrılır da dört yanına devrilir, aman.

Büyük kızlar yar deye cevrilir, aman.
Ben yarimi İstanbul'da sah sandım, aman,
Perçemi elime geçti, tel sandım, aman.

Cevizin yaprağı

Pencerenin aleti demirden, aman,
Senin suna boyun beni deli eden,
Ah çekip de benim cahil ömrüm çürüden, aman.
Çürüsün, dilerim, merhem bulmasın,
Arasın derdine derman, bulmasın.

Cevizin yaprağı narindir narin,
İçerim yanıyor, dışarım serin.
Cevizin yaprağı titrer dalda,
Benim ağam İstanbul'da ne halde?

Nola yiğit, nola, almayaydım.
Alıp da ateşine yanmayaydım.

Eneyim gideyim görünmeyim, aman,
Elleri görüp de yerinmeyim;
Aldığın kıvrığı bürünmeyim mi, aman,
Baktıkçaz gözüme ay görünüyor,
Dünyalar gözüme dar görünüyor.

Bir terlik ördüm de verdim başına, aman,
Kahbe felek ağı kattı başıma;
Bana verdin, verme kullar başına,
Nola yiğit, nola almayaydım,
Alıp da ateşine yanmayaydım.

Ağam gideli hayli yıl oldu,
Bahçemizde kara çalı gül oldu;
Gelin oldum, yana yana kül oldum,
Yol verin ağama, dumanlı dağlar,
Dumanlı dağlar da, imasız beyler.

Enginden açılır idenin dalı, aman,
Kötüye düşenin böyle olur hali;
Nola yiğit, nola, almayaydım,
Alıp da ateşine yanmayaydım.

Yol üstünde oturdum da, ağladım, aman,
Ağladıkçaz enmeler eniyor dizime,
Ağladıkçaz kan doluyor gözüme.

A z i z i y e m

Aziziyem, aziziyem, duman bastı bu yazıye.
Kurban olayım beşikte yatan kuzuye.

Aziziye vardım sabah,
Ballar gelir tabak tabak;
Mehmedimi göndermişler
Yalın ayak, başı kabak.

Deyirmenin üyünüyor,
Bülbüllerim düyünüyor;
Düyünmeyin ey bülbülüm,
Düşmanlarım gülüşüyor.

Aziziyem, aziziyem,
Duman bastı bu yazıya;
Kurban olayım beşikte yatan kuzuya.

Al atım sıçırır metler,
Sol yanımda altı patlar;
Sürülmüş tarlaya düştüm
Kanım itler yalar.

Kahveci kahve kavurur,
Dumanı göye savrulur;
Kuşlar yuvadan uçarken
Mehmet de anadan ayrılır.

Aziziyem, Aziziyem,
Duman bastı bu yazıye;
Kurban olayım beşikte yatan kuzuye.

G id in b u l u t l a r

Kalktı gönül, havalandı,
Gökte uçan kuş gibi;
Ben yarimi gördüm ama,
Sanırım kuş gibi.

Niyet edip varamasam
Arz edip de göremesem
O yarimin yüzünü.

Gedin ey bulutlar, gedin,
Yarime haber edin;
Yarım tatlı uykudadır,
Uykuyu helâl edin.

Bir kuveylan atım olsa,
Bir dövletli başım olsa,
Binsem yarime kavuşsam.
Gedin ey bulutlar gedin,
Ağama selâm edin.

Bulut

Bulut kararıp geliyor,
Dağı dolanıp geliyor;
Bulat sana eş olayım,
Yanına yoldaş olayım.
Bulut gelir para para,
Doldu yüreğim yara,
Var derdine derman ara,
Nişanlını eller ala.
Varma yarimin üstüne,
Düşme dostumun üstüne;
Bulut sana eş olayım,
Entarine peş olayım,
Yanına yoldaş olayım;
Varma yarimin üstüne,
Düşme dostumun üstüne.

Yuma hocam

Minarenin kandilleri parlıyor,
Cerrah geldi, yaraları bağlıyor,
Anam, becım baş ucumda ağlıyor.

Yuma hocam, yuma,
Al kanım aksın;
Dostlarım ağlasın,
Düşmanım baksın.

Mezarımı yol üstüne kazsunlar,
Gelen geçen Hacı Osman desinler,
Ana getir potinlerimi giyeyim.
Karanlık kabriye nasıl gireyim?
Yaşım gücük, nasıl sival vereyim?

Yuma hocam, yuma,
Al kanım aksın;
Dostlarım ağlasın,
Düşmanım baksın.

Mezarımı derin açın, bol olsun;
Dört tarafı lüle, sümbül, bağ olsun.

Bebek

Mavi yazma бүрүнүрдүм, bebeğim ooy.
Kapımızda өгүнүрдүм, bebeğim ooy.
Bebeğim, gülüm bebeğim.

Nenni demeye utanırdım, bebeğim ooy.
Kaynatamdan sakınırdım, bebeğim ooy.
Bebeğim, gülüm bebeğim oy.

Bebek sana ağlamayım, bebeğim ooy,
Her koylere söylemeyim, bebeğim ooy.
Bebeğim, gülüm bebeğim.

Bebek beni deli ettin, bebeğim ooy,
Her kapıya kul eyledin, bebeğim ooy.
Bebeğim, gülüm bebeğim..

Haymanadan çıktık yayan, bebeğim ooy,
Dayan ey dizlerim dayan, bebeğim ooy.
Bebeğim, gülüm bebeğim.

Gece yükledim deveyi, bebeğim ooy.
Devemizin sakı düştü, bebeğim ooy.
Bebeğim, gülüm bebeğim.

Bebek beşiğinden düştü, bebeğim ooy.
Ebesinin aklı şaştı, bebeğim ooy.
Gülüm, bebeğim ooy.

Bebek elin uzatır, bebeğim ooy.
Kartal kanatın düzetir, bebeğim ooy.
Bebeğim, gülüm bebeğim.

Yukarıki türkü metinlerini yurttaşın kaleminden çıkan halleriyle, ufak tefek vezin bozukluklarına bile ilişmeden yayınlıyorum. Bir ikisinin — bu arada *Bebek* ağıdının — yazılışlarını eskiden yayınlanan suretlerle karşılaştırmıya bile lüzum görmedim. İşte Karamanlıların türküleri hep bu müşterek parçalardı. Başka türlü olmasına da zaten imkân yoktu. Atina'daki folklorcular bu hakikate tarafsızlıkla bağlı kalarak derlemelerini yayınlarlarsa, çıkaracakları nota metinlerinden bizler de faydalanabiliriz. Bay Petro Petridis'in meslek değerinden bunu bekleriz. Yayınlarından bizleri günü gününe haberdar edeceklerinden emin bulunuyoruz. O bölgelerin ortodoksları yalnız dil bakımından değil, bütün töre, duygu ve zevkleri bakımından yerli çoğunluğun o derecede tıpkısıydı ki, başka semtlerin hristiyanları gibi bizler de kendilerine hemen hemen insiyakî bir surette sadece *karamanlı* derdik. Folklor araştırmalarında bu gibi incelik-

leri, psikolojik temayülleri her zaman göz önünde tutarak çalışmak ilime en uygun tarz olacaktır sanırız.

Nigdeli şair Hulûsi'nin bize yazıp verdiği ve Nigde'li papuççu usta Zerori adlı rumun sözü olduğunu söylediği şu mısralarla bu bahsı kapıyoruz :

Asla bu dünyada mürad almadım
Beni mihnetlere sal kara yazım
Var mı bencileyin çarhı aksine
Eyledin dillere lâl kara yazım

Zerori dedi ki bilmeyen dünya
Kimsenin yüzüne gülmeyen dünya
Sultan Süleyman'a kalmayan dünya
Sana bana olmaz mal, kara yazım.

Türkçe, fakat garip bir söz.

* *

Sonuç :

Görülüyor ki, Konya, davul zurnalı *tabılhane* bakıyesini barındıramamış buna karşılık *sazşairliği* (kopuzlu ozan) geleneğini her yerden iyi korumuştur. Halka oyunlarını sevmemesine karşılık, Horasanî kaşık oyunlarını sadakatle yaşatmıştır. Klasik sanat alanında da apayrı bir tasavvuf musiki-sine yol açmıştır. Yani, sanat bakımından alabildiğine verimli olmuş bir

sanat bölgesidir. Ses sanatının hem mistik, hem de şakrak nevilerini asırlar boyunca beslemiştir. Yenilik yolunda gösterebileceği kabiliyeti böyle bir maziden istidlâl etmek hiç de güç olmaz. yenilik yolu enerji ve dinamizma meydanıdır; şuurlu ve programlı emeklerle, hem de alabildiğine geniş görüşlerle ancak başarıyla aşılabılır. Bu yola, dünya ölçüsünde ve dünya sanatlarını kavramayı amaç edinen bir programla koyulmak zorunda bulunuyoruz. Şıkıltımların şıkırtılarıyla kâfi derecede keyfettik; miştik sanatın ezgisiyle de bunalcıya kadar içimize büküldük. Artık, ileri bir görüş ve coşkunlukla büyük sanat idealine doğru yol alma devresine geçmiş bulunuyoruz. Gençliğin bu yoldaki inanını anlamamız lâzımdır. Cumhuriyet çağının sanat yolu işte o yepyeni amaca yöneltilmiş bulunuyor. Fantazya yoluna dökülmeden ve caz cazırtılarına kapılmadan yüksek ve hakikî sanata ulaşabilmek mektepli işi çalışmalarla ancak mümkündür. Konya'nın işte böyle bir sanat ocağı kurup tıttürmekle işe başlamasını görmek isteriz.

M. R. Gazimihâl

S O N

İ L G İ N D A

BOŞANMA MESELELERİ ÜZERİNE BİR TETKİK VE NETİCE

FEHİM ÇAYLI

G İ R İ Ş

Kurdukları hayalleri hiç bir zaman, hiç bir devirde hakikat sahasına isal edilmemiş bulunan aşırı komünist müellifler ve komünizm doktrinini müstesna olmak üzere hiç bir cemiyet, hiç bir devlet ve hiç bir müellif, âlim, sosyolog yoktur ki aileyi kabul etmesin. Komünizm doktrinine muhalif bulunan bütün diğer doktrinler, aileye büyük bir kıymet atfederler ve teşkilâtlarında geniş yer verirler,

Bir çok his ve arzuların tesiri altında kurduğumuz ve kurarken, bozulmaması uğrunda pek gayret sarfettiğimiz aile ocağının, nasıl oluyor da kuvvetli temellere istinat ettirdiğimiz veya ettirmeğe çalıştığımız halde çatıları ayrılıyor? Uzun bir zaman ayrılmamasına emek verdiğimiz mukaddes ocak yıkılıyor, kutsi yuva bozuluyor? Bu içtimâî çözümlüşün, aile ocağı temellerini sarsan ve yıkılmasını hazırlayan sosyal sebepleri nelerdir? Ailede boşanma vakıası niçin zuhur ediyor? Boşanan karı koca ekseriyetle ne yüzden boşanıyorlar?

Bütün bu soruları cevaplandırmak için memleketim olan ILGIN kazasında 1930 tarihinden 1945 tarihine kadar geçen on beş senelik devirde kaç evlenme vakıası olmuş ve her sene bunun ne kadarı boşanmış olduğunu aradım? Acaba boşanmada Hâkim, Medenî Kanunun boşanmaya tahsis

edilmiş olan faslındaki hangi maddelere istinat etmiştir? Bütün bu boşanma vakıalarını da mebde olarak aldığım 1930 tarihinden, münteha olarak kabul ettiğim 1945 tarihine kadar ki ILGIN Asliye Hukuk Mahkemesinden verilmiş boşanma kararlarını tetkik etmek suretile çıkardım.

Bütün bunlardan da aile birliğinin bozulmasına memleketimde en fazla müessir olan hadiseyi aramaya çalıştım.

I

Ailede Buhran Mevcut mudur?

Tarihsel safhalar içinde aile, geniş ve muazzam bir sosyolojik tekâmüle uğramış ve bu tekâmülü seyri boyunca aile, en eski şekillerden bugüne kadar hep küçülerek, kendi kabuğu içinde takabbuz ve takallüs ederek, esas nüveler etrafında toplanagelmıştır.

İlk ve siyasal aile cemiyeti, KLAN tipi idi? Bu, kandaşlar arasında teşekkül etmiş olan geniş, belirsiz zümreden ana veya baba soyuna bağlı aileler çıkmış, bunlardan da bölünmez asabe dediğimiz tip, پدرşahi aile ve en son olarak da bugünün karı-koca ailesi dediğimiz modern tarza gelinmiştir.

Bu sosyolojik tekâmül bize ailenin fert bakımından gittikçe toplandığını takallüs ederek küçüldüğünü gösteriyor.

Ailedeki bu tarihten ve sosyolojik tekâmül, cemiyetin tarihi tekâmülüne bağlı olarak ve onu adım adım, tâ yakından takip ederek olagelmıştır. Nasıl ki, göçebe cemiyetlerden köy, köylerden site, sitelerden de millet ve devlet doğmuştur...

Acaba ailedeki bu tekâmül seyri sonunda aile bağlarında bir gevşeklik sezilebilir mi? En açık ifade ile, eskiye nazaran bugünkü aile bağları daha mı sağlamdır, yoksa inhilâle yüz mü tutmuştur? Son bir soru olarak: Acaba aile bugün yer yüzünde bir buhran geçirmekte midir?

Hemem şunu ilâve edelim ki, ailenin sosyolojik tekâmülü boyunca gelişen aile bağları eskiye nazaran daha kuvvetlidir. Zira bizi ailemize ve ailedeki fertlere bağlayan iki sebep, iki bağ mevcuttur?

1 — Aileyi teşkil eden şahsî bağlar.

2 — Ailenin etrafında toplandığı malî bağlar.

Eskiden fertler, bir aileye, ailenin müşterek mallarının malikleri oldukları için bağlanıyorlardı. Bugün, eski mal birliğinin hâlen ailede yaşadığını tam mânâsile aile fertleri arasında ailenin müşterek mallarının bir bağ vücuda getirdiğini görememekteyiz. Her devletin Medenî Kanununda yer alan miras müessesesi gerçi bu mal birliğini az çok yaşıyor. Fakat bu eski bağa nazaran bir hiç mesabesinde kalmaktadır.

Fakat, ikinci unsurun, yani aileyi teşkil eden fertlerin eski tip ailede bir değeri yoktu. Bugün ise bu bağ, haddinden fazla tesirini göstermektedir. Zira ben, aile mallarımı sevdiğim gibi; babamı, anamı, karım ve çocuklarımı da severim. Ve bunları çok sevdiğim içindir ki aileme bütün şuurumla bilerek bağlıyım.

Demek ki aileye ferdi bağlayan bağlar, eskiye nazaran bugün, tamamen değişmiştir. Eskiden mal birliği müşterek mala mâlikiyet en ön safta gelirken; bugün pek doğru olarak şahsiyet, aile fertleri, en önde esaslı bir unsur olarak gelmektedirler.

“Bunun içindir ki son aile tipi maddî olmaktan ziyade manevî bağlara dayanmaktadır. Bu manevî bağlar ise, eskiye nazaran daha çok kuvvetlidir. Bundan dolayı ailede buhrandan bahsedilemez.” (Nec. Sadak. Sos. S: 140)

“Ailenin gitgide serbest, bağısız bir evlenmeye doğru gittiğini ileri sürenler de sosyal hadiselerin kudretini bilmiyorlar.” (Nec. Sadak? Sos. S: 140)

Bu bakımdan, yani serbest evlenmek, başı boş bir hayat, promisküvite devrinden ailede buhran görememekteyiz.

Fakat bugünün ailesini tehdit eden bazı şedit tehlikeler de yok değildir. Bugünün müfrit bazı cereyanları aile birliğine, aile müessesesine düşman kesilmişler ve onu her an baltalamaktan geri kalmamışlardır. Hattâ bazı memleketlerde bu müfrit cereyanlar doktrinler yaratmıştır.

Türk — İslâm Ansiklopedisi adlı eserin birinci cildinin 185 — 186. ncı sahifelerinde muhterem Ömer Rıza Doğrul, bugünkü aileyi tehdit eden tehlikeleri en açık ve kat’î ifadesile beyan ediyor ve şunları gösteriyor:

“Bugünkü medeniyet âleminde, aileye müteallik hususlarda, iki cereyan göze çarpıyor. Bunlardan biri aileyi yıkmayı, diğeri aileyi korumayı istihdaf ediyor.”

“Bazı modern sosyalistler, aileyi tasarruf hakkının hâmişi tanıyarak aile müessesesini ferdiyetçi ve gayri içtimâî bir teşekkül saymakta ve aile

müessesesini yıkmak lâzım geldiğini ileri sürmektedir. Bunlar ailenin daha fazla ana baba ihtimamı ve şefkatile yetişen nesillerin en canlı kaynağı olduğunu ihmal ederek ailenin nev'i beşer terbiyesinde en kuvvetli âmil olduğunu inkâr ediyorlar.”

“Esas itibarile sermayedarlığa istinat eden cemiyetin vücut bulmasile hasıl olan iktisadî tekâmüller, ailenin otoritesini de istihdaf etmiş ve bu otoriteyi gittikçe zafa uğratmıştır.”

Modern ferdiyetçilik — İndividualisme — ile modern iştirakiyetçilik — Socialisme — cereyanları aile hayatındaki tahavvülleri çabuklaştırmaya sebebiyet vermektedirler. Feminizm bu cereyanlardan biridir. Ondokuzuncu asrın kadınlara erkeklerle müsavi haklar vermek hareketinin hedefi, erkeklerin cemiyet hayatında, bilhassa aile hayatındaki tahakkümü idi. Bu hareket bir taraftan zevcelelerin ve anaların, bilhassa kocasız kalmak dolayısıyla aile içinde çok müşkül vaziyette kalan kadınların vaziyetini ıslah etmekle beraber an'anevi aileye karşı ancak düşmanlık vücade getirmiş ve çocukların aileye karşı isyanını de teşvik etmiştir. Çocukları aileye karşı isyan ettirmek hareketi bilhassa geçen büyük harp arasında ve harbi takip eden devrede göze çarpmış ve bunun neticesi olarak bilhassa Almanyada mühim bir mevki işgal eden çocuk hareketleri ve teşkilâtı kurulmuştur.

“Kadınlara erkeklerle müsavi haklar verilmesile çocukları korumak için tesis olunan çeşit çeşit teşkilât, bugünkü aileyi kat'i bir imtihan ile karşılaştırmakta ve ailenin mukadderatı bu imtihanın neticesine bağlı bulunmaktadır.”

“Bugünkü devlet ile ona tabi olan teşkilât, çocukları yetiştirmek işini

ailenin elinden almış Bu ise geniş bir müdahale ihtiyacını doğurmuştur. İctimai muavenet hareketile ona bağlı olan terbiye, sıhhi bakım, iskân, tenezzüh teşkilatı, ailenin içtimai statüsünü düşürmekde ve ailenin otoritesini mütemadiyen darbelemektedir.”

“Sovyet Rusyada da tutulan esas siyaset aileyi ortadan kaldırmak” yolundadır.

Muhterem Ömer Rıza Doğrul'un bu pek mühim mes'ele üzerindeki geniş görüşünden de anlaşıldığı veçhile, bugün, garp âleminde aileyi yıkmak ve aileyi korumak cereyanları hiç durmadan yekdiğerile en canlı ve bariz bir şekilde çarpışmaktadırlar. Bu çarpışmadan ailenin mevcudiyetini tam olarak kurtaracağına ve muzaffer çıkarak kuvvet kazanacağına bütün nikbin düşünen şahsiyetler gibi benim de sarsılmaz imanım vardır.

Burada şu vazife hissine ve ahlâkî esasa işaret edeyim. Bugün serbest birleşmeden doğan cemiyetlerin fertleri arasında hiç bir vazife ve mecburiyet esası ve bu esasa bina edilen ahlâkî, sosyal ideler aramamalıdır. Zira ancak ve ancak evlenme bağıdır ki, aileyi kuran tek ve sarsılmaz temel teşkil eder. Şu halde evlenmeye, kanunî bir birleşmeye istinat etmeyen bir aile yuvasında bağ aramak beyhude bir zahmeti ihtiyar etmek olur. Zaten serbest birleşmelerin bir aile hayatı yaratacağına kat'iyetle inanmıyorum, inanamıyorum...

Son asır cemiyetlerinin hemen hepsinde — bir ikisi müstesna olmak şartile — kanunî nikâh ve evlenme bütün merasimile, bütün ağır dağdağa ve resmiyetile devam etmektedir.

Bilhassa aile, sosyolojik tekâmülünü tamamlamaya çalışırken, gitgide kendi içine çekildikçe, aile küçülüp

daraldıkça evlenmeye hâkim olan, aile yuvasının mesnedini teşkil eden esaslı bağlar da tebellür etmeye ve kuvvet bulmaya başlamıştır.

Modern ailede evlenme tamamen devletin eline geçmiş ve aile ekonomik veya dinî olmaktan çıkarak içtimaileşmiştir. Bugün, modern ailenin kuruluşu kadın ve erkeğin mütekabil his ve arzusuna dayanır. Bugün evlenme erkekle kadının şahsî arzularına bağlı bulunan bir anlaşma ve bu anlaşma neticesi vasıl olunan bir birleşmeden ibarettir. Burada devletin vaziyeti, kadın ve erkekte doğan bu şahsî arzuya kanunî ve resmî şekil vermektir. Bundan dolayıdır ki, zamanımızda medenî Millet cemiyetlerinin; medenî kanunları, evlenmeyi resmî ve hukukî bir hadise olarak ele almışlar ve bu birleşmeye arızı olarak son veren boşanma müessesesinin sebeplerini bir hayli tahdit etmişlerdir. Onun içindir ki modern ailede boşanmak, evlilik hayatını kurmak ve idame etmekten daha güç ve daha önemlidir.

Bugün bazı müfrit cereyanlar müstesna ailenin sosyolojik tekâmülü yolunda vardığı son neticede bir buhrandan bahsedilemez. Yalnız aileyi kurarken değil, onu idamede bir takım güçlüklerin mevcudiyeti evlenmede bir buhranın halen dünya devletlerinde hüküm sürdüğünü ve az çok evlenme buhranı görülen memleket hükûmetlerinin bununla pek yakından alakadar oldukları görülmektedir?

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Roma Hukuku ve Medenî Hukuk kürsüsü ordinaryüsü, muhterem hocam Profesör Dr. Andrée B. SCHWARS 1941 — 1942 tedris yılında Üniversite konferans salonunda: “Boşanma Mes'eleleri,” hakkında pek değerli ve uzun bir çalışma mahsulü olan

ëşsis konferansını verirken, bütün dünya devletlerindeki evlenme buhranına birer birer göz atarak demiştir ki:

“Bu evlenme buhranının sebepleri, hukukî olmaktan ziyade içtimai, ruhî, iktisadî, biyolojik mahiyettedir? Hiç şüphe yok ki modern beşerî cemiyetin müfrit derecede ferdiyetçi olması bu sebeplerden biridir. Herkes, kadın ve erkek, ferdî tabiatının bazan garip tecelliler gösteren fikrî, ruhî ve hissî bütün temayülleri kabul ettirmek iddiasında bulunduğu nisbette evlenme disiplini güçleşir. Kadının ferdiyetçi tekâmülü bu müşkülâtı mahsus derecede arttırmıştır. Türkiyeye münhasır olmayan biraz önce ve ayrı şartlar altında bütün modern ülkelerde meydana gelmiş olan kadın hareketi hiç şüphe yoktur ki son asrın en mühim sosyal olaylarından biridir. Muayyen bir yaşa gelmiş olan bizlerde, seçim hakkı için mücadele ettiklerinden dolayı inkılâpçılar adını alan bayanların Londra sokaklarında tezahürat yaptıkları zamana ait ziyadesile canlı hatıralar vardır; o devirde bu mitingler saçmalık ve çılgınlık intibasını veriyor ve genç bir kızın kayıt ve kabul edilse bile — ki buna bugün bile bazı memleketlerde cevaz gösterilmiyor — hukuk fakültesi salonlarında görünmesi canlı tecessüs ve merak uyandırıyordu. Eski evlenmede koca: reisti. Kadın ise evin idaresi için yetiştirilmişti; faaliyet sahası da bundan ibaretti; filhakika bu tarz evlenme genç kızın ve kadının yetiştirme ve yaşama şartlarının baştan aşağı değişmesinden sonra zarurî olarak vücut'e gelen vaziyete nazaran hiçde girift değildi. Evli kadının meslek ve sanat sahibi olması bu buhranları bilhassa şiddetlendiriyordu: Kadın işçi, kadın tacir, kadın artist, kadın avukat, kadın tabip, kadın ga-

zeteci, kadın sayılav. Bu haller, ailenin muayyen istikamette inhilâlini intaç etmekten geri kalmadılar.”

“İsviçre gibi içtimâî bünyesi sağlam bir ülkenin en yeni istatistiğine nazaran Zürihte (9) evlenmeye ve Cenevrede (8) evlenmeye (2) boşanma isabet ediyor.”

“Bilhassa karşılıklı istekle boşanmanın tamamen aleyhindeyim. Bu boşanma tarzı, evlenmenin ciddiyetine hâlel getirmeğe müsait olup, nişanlıları ergeç boşanmak düşüncesini peşinen benimseyerek evlenmeye sevk eder.”

“Kanuna dokunmaya hiç lüzum yoktur, zira kanuna dokunmak, bu buhranı kökleştirmek demektir Ancak hukukun, ülkenin şartlarına ve ihtiyaçlarına uygun tarzda istikrar kazanması birinci derecede kazaî merceilerin kudretinden beklenmelidir. Kanun iyidir ve hiç bir değişikliği gerektirmemektedir? Muhtaç olduğu şey, kanunu tatbik etmesini bilen, kendilerine tanınmış olan geniş takdir serbestisinden maharetle istifade eden hâkimlerdir. Yalnız hukukçu değil, hayatın ihtiyaçlarını ve sırlarını dahi bilen bir hukukçu olarak yetişmek lâzımdır.”

Önünde dört sene gibi uzun bir çalışma devresinde diz bükerek okuduğum ve talebesi bulunduğumdan dolayı iftihar ettiğim muhterem hocam Profesör Dr. A. B. Schwars’ın, bu geniş etüdünde kıymetli fikirlerinden bahsettiğim Ömer Rıza Doğrul’un ve bunlar gibi düşünen kanaat sahibi büyüklerimin bugün dünyada evlenme müessesesinin bir buhran geçirmekte olduğu ve bu buhranın verdiği azap içinde zavallı müessesenin bocalayıp durduğu fikirlerine tamamen ve inanarak iştirâk ediyorum. Bugün yer yüzü evlenmelerinde bir buhrandan bahsedilemeyeceği kanaatında bulunan muhterem üstat Necmettin Sadak’ın bu vâdideki fikrine iştirâk edemiyorum.

Bugün yer yüzünde evlenme müessesesinin bir buhran geçirmekte olduğu muhakkak bir hakikattir. Hem de her devletin üzerinde senelerden beri durduğu, bir takım, devamlı anketler açarak, resmî istatistikler neşrederek çare aradıkları müzmin bir hakikattir. Hakikat daima acıdır. Fakat bir hakikati gizlemek istemekte o cemiyetin içtimâî bünyesinde tedavisi gayri kabil olan bir yara açmak değil midir? Gizlenen hakikatler, daima içtimâî bünyede derin aksülâmeler doğurmuştur. (Arkası var)

“OĞUZLAMA,, (*) dan :

KAN TURALI’nın Dilediği Kız

Oğuz’da Kanlı Koca ad kazanmış bir erdi,
Ergin bir oğlu vardı, (Kan Turalı) derlerdi.
Bir gün Kan Turalı’ya dedi ki Kanlı Koca :
— Tosunum oğul, ömrün ergenlikle mi geçe ? !
Atam, öbür dünyaya göçtü, kaldım yerine,
Temiz alın terimi kattım alın terine,
Ak adını yaşattım, birini iki etti.
Yaşım yetmiş.. ömrümü şöyle böyle tükettim,
Yarın ben ölünce de bayık sen kalacaksın,
Gelenek gereğince yerimi alacaksın.
Bir gün ölüm meleği sana da el sunacak,
O zaman.. korkarım ki ocağımız sönecek.
Gözüm açık gitmesin, gel seni evereyim,
— Atacığım, bilemem, ne karşılık vereyim,
Kolayına bulunmaz bana yarar kız çünkü.
Bre ortacım oğul, öyle söz yürüttün kü
İşitenler sanacak Bayındır’ın oğlusun.
Kızma amma, yorganın kısa, ayağın uzun...
— Atacığım, kavradım, anlanmadı dileğim !
— Hele oğul apaçık deyiverde bileyim :
Arınacak kabını ite yalatmasın mı ?
Doğacak bebeğini ele beletmesin mi ?
— Sevgili atacığım, şaka yergi bir yana,
O türlü olmalı ki alınacak kız bana :
Ben tan düşü görürken kalkmalı, giyinmeli,
Uyandığım aralık aygırına binmeli,
Dahi ben giyinirken getirmiş olmalı baş !
— Hey oğul, aradığın kız değil, meğer yoldaş,
İstersin ki ardında hophoşça geçinesin.
Her neyse, gönlün bilir, tez kara koçuna bin,
İl içinden bir kız seç.. salt beğenmeklik senden,
Ötesine karışma; mal, azık vermek benden.

BASRI GOCUL

(*) “Oğuzlama,, , “Oğuznâme,, sözünün dilimizcesi olup daha ziyade Oğuzların efsanelik yaşayışlarını hikâyeliyen onbin mısralı manzum destanımıza ad olarak verilmiştir. B. G.

Kâtip Çelebinin şimdiye kadar üzerinde durulmamış çok mühim bir eseri:

İRŞADÜLHAYARA İLÂ TARİHÜLYUNAN VELRUM VENNASARA

M. MESUD KOMAN

Konya'da güzel ve eşsiz eserler toplayan D. D. Y. muamelât müfettişlerinden sayın Ahmed İzzet Koyunoğlu'nun kitap koleksiyonları arasında gördüğümüz, harsimizi ilgilendiren tarih ve edebiyat yazmaları üzerine, mecmuamızda zaman zaman bazı notlar vereceğiz.

İlk notumuza Türk bilgi âleminin bir güneşi olan Kâtip Çelebi'nin şimdiye kadar tanınmamış bulunan ارشاد الحيارى الى تاريخ اليونان و الروم و النصرى (İrşadül hayarâ ilâ tarihülyunan velrum velnasarâ) adlı eseriyle başlıyoruz.

Kâtip Çelebi (ميزان الحق في اختيار الاحق) adlı risalesinde: "..... sabıka coğrafyada Cihannüma nam kitap cem'ine şüru olunmuş idi. Memaliki küffar, kütübü islâmiyede yazılmamakla Firengi Atlas Macor resimleri alınıp tercemesi murad olundu. Sabıka Fransa rahiplerinden islâma gelen Şeyh Mehmed İhlâs, lâtin dilinde mahir olmakla Atlas Minör bir buçuk senede terceme olunup ismine «لوامع النور» Levamiünnur denildi. Badehu «جهاننا» Cihannüma beyazına şüru' olundu ve, bir Firengî tarih dahi terceme olunup Mülûkü küffar tarihidir....." (1). der.

İşte bu yazımızda bahsedeceğimiz eser, Kâtip Çelebi'nin yukarıda firengî tarih

tercemesi dediği (Mülûkü küffar) tarihidir.

Bursalı Mehmed Tahir bey merhum da, Kâtip Çelebi'nin eserlerini Osmanlı müelliflerinde (C. 3 sayfa 130) sayarken: "Tercemei Tarihi Firengî; mütercimnin tabiri vechile — Mülûkü Nasara tarihi — olduğu anlaşılıyorsa da bu tercemenin nüshasına destres olunamamıştır," diyerek eserin elde edilmediğine işaret eylemiştir.

Kâtip Çelebi; (13×21) ölçüsünde ve 58 yapraklı olan bu küçük risalesinde, garbi anlatarak, dolayısıyla, bizi uyanıklığa davet etmek istiyor.

Eserin önsözü biz Türkler için dikkatle okunmağa değer. Bunda, bizim İbni Haldunumuz (Kâtip Çelebi) nin XVI cı asır Osmanlı ilim adamları arasında ne kadar ileri fikirli, uyanık bir bilgin olduğu açıkça görülmektedir.

Dikkati üzerine çeken diğer noktardan biri de, eserini meydana getirdiği yılı yazarken, milâdî-tarih kullanmış olmasıdır.

İrşadülhayara ilâ Tarihilyunan Velrum Vennasara'ya şu önsözle başlanıyor:

"Hamd ol Vahidi Ahade ki zatı akdesi teslisten münezzeh ve übüvvet vasfı ile tavsiften âlî ve mukaddesdir. Vesselâtı vesselâm ol Fahri Enam Hazretlerine ve eshabı kiramına tuhfe-i enam ol ilâ yevmülkıyam.

Ve baad zamiri müniri raviyanı ahbar ve nakılânı havadis ve âsara ruşen ve âşikârdır ki, kürrei zeminde tahtnışın olan mülûk ve selâtinin kişverleri aksamı selâsei rub'u mamure munhasır olup, ol üç kısmın biri ki veçhi arzın güzideleri Avrupa namile mezkûr ve kütübü Coğrafyada hududu ile mesturdur. Taifei nasara ve furuku mesihan mülûküne mahsus mesken olduğundan gayri sair iki kısımdan belki yeni dünyadan dahi nice memalik ol güruhu mekruha vatan olub baki iki kısım sair tevaif ve ümem mülûküne tevzi ve taksim olunmuştur.

Furuku nasara bir millet iken (2) ruyüzeminde mün-teşir olup bir mer-tebe çoğaldı ki sa-ir tevaif ve milel sevadına bedel olmağa yaklaşıp aktarı arzı gemilerle keştügüzar eyleyüp muhîti şarkı ve garbı nice darû diyara musallat olup zapteyledi.

Giru Milleti İslâmiye hususa Devleti Osmaniye edamallahü teala zuhur ideli çanlarına ot tıklup desti tetâvülü çeküp Asiya memalike ayak uzatmadan kaldılar. Amma Yeni Dünyaya ve Sind ve Hind benderlerine zafer bulup almakla müteselli oldular ve bu taifenin kesreti ve diyarımıza kurb ve şöhreti ile adaveti - dîniyye ve nefreti — âdiyye sebep olub ol

güruhu mekruhun selâtin ve mülûkü ahvârı tarafından külliyyetle ağraz olunmakla tevarihi islâmiyede ekazibi sarıha mezkûr ve mezburlar umuruna müteallik vak'alarda nice hurafat ve mudhikât mestur olduğunu görüp ta-assubu mahz ihtiyarile cehli kabulden udul idüp diledim ki furuku nasara-nın mülûkünü ve her birinin âyin ve bed sülukin bu cerideye derceyleyem, tâ ki İslâmiyan bu ehli niranın ahvalinden külliyyeten gafil ve civarlarında olan âdayı dinin umurunda bivukuf

ve cahil olmayup habı gafletten uyanalar. Zira bu melâin selefte ehli İslâm elinden gafletle nice memleket aldılar ve bilâdı İslâmiyyeyi darıkûfür kıldılar. Bes bu defteri terceme ettiğim Firengi Atlas Minör ve gayriden nakil tarikile cem ve bir mukaddeme ve nice fusul üzere tertip idüp ismine İrşadülhayarâ ilâ Tarihülyunan velrum vennasarâ dedim (3) ve bu tahrir Milâdın

K Â T İ P Ç E L E B İ

bin altı yüz elli dört sâli kânunusanisinin on dördünde şehri Kostantaniyye'de Ebülfetih Sultan Mehmed Han Camiîşerifi ile Sultan Selim Camii vasatında vaki menzil ve kitaphanede şüru idüp sitemi zarıfanı ruzigâra rağm ve ihvanı müverrihine yadigâr kıldım. Memuldür ki kusurunu tekmiil ve hallini islâh

(2) — الكفر مائة واحد mealini ifade eder. Limuharrire.

(3) — Galiba tarihi hicretin bin altmış beş senesi oluydu. Limuharrire.

(1) — Sayfa 43. Koyunoğlu Ahmet İzzet-teki nüsha.

ile bu eseri ihya ideler. Zira kütübü tevarihten istifade bieyyi vechin bu hususta mesdud ve bunda zikrolunan umuru Türki ve Arabi ve Farisi kitaplarda gayri mevcuttur.

Bu önsözden sonra eserin iki kısımdan mürekkep olan başlangıcına geçiliyor:

Kısmı evvel, ol bed'âyinlerin usulü dinî ve kısmı sanî ıstılahatı rüsumu mülûk ve kavanîni beyanındadır.

Kısmı evvel kavaidi dîni mesihi-
yan beyanındadır, alelicmal.

Zikri ahvalı İncil, zikri kavaidi dini Nasara bahislerinde; muhtelif İncilerden Hristiyan dininin kaidelerinden vaftiz ve tesliden, Yakubiye, Mülkiyet, Nasturiye mezhepleri ile kurbandan ve günah çıkartmadan bahsediliyor.

Kısmı sani mesihiyanın devletleri
rûsumun ıstılâhatındadır. Bunda dahi
iki nevi irad olunur.

Nev'i evvel; riyaseti dünyeviye ve menasıbı âimme ıstılahları ve rütbe-leri beyanındadır, *denilerek* (monarhiya) monarşi, Aristokrasiya, Demokra-siya şekilleri ile idare olunan devletlerin idare şekillerinin tarifine başlanıyor ve demokrasi şöyle anlatılıyor :

Kavli demokratisttir. Ol demiştir ki saltanat tedbiri reayanın olmak gerek, tâ ki kendilerden zulmü def'e kadir olalar ve tariki tedbiri ihtiyardır. Meselâ; her karye halkı içlerinden birer ikişer âkil, müdebbir zannettikleri adamı intihap ve ihtiyar edip mahalli hükûmet olup divan kurulan yere göndereler. Anlardan on karye halkı muhtarları dahi içlerinden birer adamı intihap ve ihtiyar ede. Vara vara cümleinin muhtarı on adam ola. Cümlesi bu on şahsın tedbirini kabulde ittifak etmiş olur. Ol on kimse bir sene divanda oturup hallü akt umurunu göreler. Seneyi âtiyede üs-

lûbu sabık üzere on kimse dahi ihtiyar olunup sabıkta hükûmet eden mazullerin muhasebesini görelersin. Özü zühur edenin hakkından geline. Bu üslûp üzere olan devlete demokrasiyâ derler. Yani demokratise mensup hükûmettir. Ammei tedbiri muhtarin dirler. Hâlâ Felemenk ve Engilîs devleti bu kaide üzerindedir...

Sonra İmparator, Kayser, Kral, Düka, Komser, Baron, Konsilaryüs, Generalin ne demek oldukları yazılarak siari mülûk bahsine geçilerek kırılların tac, bayrak, sikke ve ârmaları anlatılıyor.

Nev'i sani: Reyaseti dîniye, meratibi ve esbabı beyanındadır.

Nev'i evvele İstanos Politikis der-
ler. Siyaseti medeniyedir. Ol nev'in
tedbiri avam elindedir, ve anlara lay-
küs dirler. Gerek âlim ve gerek cahil
ol avam tedbirine dahil olmak caizdir,
diyerek bu nev'in hükûmeti anlatılarak
Papalıktan, Papazlıktan, Patriklikten,
Peskoposluktan, Metropolitlikten, Kardi-
nallıktan bahsedilir. Bunların mahkeme
usulleri yazılarak lisanları bildiriliyor.

Bir fasılda papaların ahvali yazılarak 1535 tarihine kadar gelmiş geçmiş olan 232 papanın cülûslariyle saltanatları, faslı der ahvali Kayaserei Rum, yani İmparator başlığı altında da Roma İmparatorlarından bahsolunuyor.

Fasl der ahvalı Kıraliyanı Fıransiya, Fırkai kudema ve tabakai ülyayı mülükü Fıransiya, tabakai saniye ve tabakai salise ve tabakai mülükü Fıransiya ve tabakai hamisei Fıransiya *tetkik edilirken* فونجيو، پاولوس امليوس، نام müsnanfler ve müverrihlerden naklolunup lâkin غواغنيوس nam müverrih rivayeti bunlara mugayir olmağın bundan sonra irad olunmadı, *denilerek kıralların cülüs, ölüm yıllariy'e bazı mühim hâdiseler kaydolunuyor.*

Fasl derahvali İspanya, zikri âyâ-
nı devlet, fasl der ahvali Bortakal,
fasl der ahvali Danya (yani Danimar-
ka ve Norveçya), *bahisleri de yazıldıktan
sonra Osmanlılarla 1540 ve 1606 da yapılan mü-
salâha hakkında bir kayıt da iştirilir.* Sonra
fasl der ahvali Macar ve fasl der ah-
vali Venedik'e geçiliyor. Burada bütün Ve-
nedik beylerinin cülûsları ve hükûmetleri ile Ve-
nedik demokratik idaresinin usulü intihap ve ida-
resi zamanının en hüyük d-niz ticaretine sahip
bulunan bu devletin tersanesi ve gemiciliği ayı-
rılmakta ve şöyle denilmektedir :

... . Bahirde remis şınas ve hilesaz fellahin olup ehli islâma zararları dostluk yüzünden idi. Bi had mâle ve yiğitlere mâliktir. On iki beyler cümleye hükmederler. İçlerinde biri baştır. Ana Doj dirler. Mürd oldukça zar atup on ikiden kime düşerse yerine ol geçer. Aralarında nesep itibarı yoktur.... *denilerek o ane kadar gelen geçen (1623 yılına kadar) Dojların kükümet senelerinden bahsile divanlarının anlatılmasına geçiliyor :*

... Azim şevketi şan tahsil eylediler. 1000 yıl kadar anların talii kuvvetli olup kimse anlara galip olmadı, ve şehirlerine zafer bulmadı. Sebebi hüsnü tedbirleridir. Tedbirleri böyledirki bu şehirin selefte hükûmeti demokrasi demekle maruf olan hükûmet idi. Zira, evailinde cümle halk cem olup ittifakla hâkim nasbeyleyip cümle mesalihi âmmе ittifakına mev-

kuf idi. Müruru dühur ile halkın her hususta huzuru asır olup aralarında müteayyin adamları intihap edip tedbiri umura tevkil ettiler. Bu tarikle tedbiri devlet demokrasiyadan aristokrasiye tebdil olundu ki tedbiri ekâbirdir. Ol zamandanberu şehrin nizamı iyi olup azim kudrete vasil oldu.

Divanları : Venedikte bir kaç di-
van olur. Evvelâ büyük divan ki sek-
viz günde bir kurulur. Ve anda mü-
şavere ile ahar şehirlerin hâkimleri
ve Venediğe mahsus hâkimler nasbo-
lunur. 24 yaşına balığ olan beyzade
ve ehli divan evlâdı divana hazır ol-
maya mehzundurlar. Aşağına izin yok-
tur. İki bin adam bundan cem olur.
Her birinin elinde ikişer düğme gibi
toplar vardır. Biri beyaz biri si-
yah. Ana baluta derler. Müşavere ol-
duktan sonra ehli divanın biri bir kolu
alıp divanda oturanların toplarını dev-
şirir. Rıza verenler beyaz top bırakur,
virmeyenler siyah top bırakur. Bade-
hu sayarlar, beyaz çok ise, olur siyah
çok ise olmaz...

Bundan sonra gelen der ahvali umerayı Budan faslında Budan beylerinin Osmanlılarla olan münasebetlerinden âyan (Boyar Likofet) lerinden ve bunlara karşı devletin takip ettiği siyaset ve kanundan bahsile 1026 hicrî yılı vekayiine kadar gelinir. Bir sahifede Lâtince, Yunanca ve Firençke kitapta geçen bazı istilahlar ve lügatlar mânâlandırılır. Bu suretle de eser sona erer.

TÜRK MİLLETİ ve MİLLİYETÇİLİĞİ

A. G. ÖZTÜRKMEN

II

Büyük C. H. Partimizin programında Millet kelimesinin tarifinde ilk gördüğümüz kelime «dil» dir. Dil her sosyal ve tarihsel olayın üstündedir. Millet acı ve tatlı günlerinin hatıralarını bununla anlatır, yazar, gelecek evlatlarına bırakır.

İlk defa olarak Milliyetçilik hareketi dil ve edebiyatta başladı. Zaten ulusal vicdan dil ile başlar. Bunun içindir ki Millî dilimizin tarih alanına çıkışını incelemek lâzımdır. İsa'dan sonra sekizinci yüz yılın ilk yarısında Orkun kitabelerinde millî dilimiz ile yazılmış şiirler görüldüğü gibi on birinci yüz yılın ikinci yarısında Yusuf Has Hacib'in yazdığı Kutadgubılığ (Saadet veren) kitabında da türkçe kelimeler görülür. On üçüncü yüz yılda Yunus Emre gibi seçkin halk şairimiz millî dilimizle yazılar yazdı. Daha sonraki yüz yıllarda da yazıldı isede bu hareket ancak Tanzimat (1839) dan sonra hızlandı.

Osmanlıca dediğimiz Arap, Acem Türk lisanlarından meydana çıkmış bir lisan halitası idi. Şuurlu olarak Türkçeyi hepsine egemen kılmak isteyen ilk şair BOLULU İBRAHİM ŞİNASİ (Kara kuş yavrusu ile Karga hikâyesi) ile, Ziya paşanın (şiir ve inşası) seçgin parçalardandır.

Anadolumuzda elli yıl evveline kadar iki dil vardı. Birisi yazılır fakat konuşulmaz; Osmanlıca:

Diğeri konuşulur fakat yazılmaz Türkçe. Halk ozanları şiirlerini hep ikincisine armağan ediyordu.

On üçüncü yüz yıldanberi gelen divan (Saray) edebiyatı ile halk edebiyatı at başı beraber yürüyordu. Bu iki edebiyattan halk edebiyatı dolayısıyla MİLLÎ EDEBİYAT dır ki bize tarihte Türk dilinin zengin,engin varlığını göstermiş ve partimizin biricik kültür ocağı olan halkevleri Folklor (Halk bilgisi) araştırmalarına hız vermiştir.

Halkımız da bnnu öz dili bildiği için buna yeni Lisan (Güzel Türkçe) diye ad vermiştir. Diğer edebiyat ve dil yani Osmanlıca yavaş yavaş ölmeğe yüz tutmuş hattâ ikinci meşruiyetten sonra onun ölümü çok yaklaşıyordu. Asıl kelimeli, türemiş kelimeli, birleşmiş kelimeli zengin Türkçe gür bir fidan gibi geliyordu.

Türkçemizin geç gelişmesinin bir sebebide Osmanlı imparatorluğunun kıymet vermemesinden ileri geldi, Avrupa, Şekispir zamanından beri Türk ve Türkçeyi bilir. Almanlar Nohosel (uyvar) önünde bir Türk kadar kuvvetli sözü ile tanırırlar. Halbuki Osmanlı imparatorluğunda ilk Türkçe şiiri büyük millî şairimiz M.EMİN YURDAKUL 1897 de «Cenge giderken»

Ben bir Türküm dinim cinsim uludur.
Sinem özüm ateş ile doludur.

diye «Türkçe şiirler» kitabında bastırdı. daha evvel Türk lehçelerine örnek olarak Babür ve ŞAH İSMAIL de Türkçe kitaplar yazmışlardı.

Bizde realist bir Türk edebiyatının varlığını ilk kuran Sayın büyüğümüz FUAT KÖPRÜLÜ'dür.

Bu tarihî gelişmeden sonra birleşmenin en büyük alanda DİL'de olacağı pek açıktır.

Dili bir olan insanlar bir birini iyi tanırırlar. Büyük zaferlerini bir birine ancak bununla anlatırlar. Bu gün «MİLLİYETÇİYİZ», deyince dilimize verdiğimiz önem en başta olarak akla gelir.

Millî dilimizin okunup yazılması en büyük dava oldu. Napolyonun LEİPZİG savaşında Fransızca bilen askerleri iyi dövüştü, bilmiyenler saf saf karşı tarafa geçti. Bu gün millî

diller eski dilleri ölü dil haline sokmuştur. Bizim millî dilimiz olan öz türkçe çok zengindir. Yalnız yabancı kelimeleri çıkarmalıyız. Bu yolda atılan adımlar büyük ve tarihidir. Bu tarihî adım 26 Eylül 1932 de Dolmabahçe sarayında ATATÜRK tarafından kurulan «Türk dili kurultayı», dilde Türk devriminin ilk adımıdır.

Millî dil önemlidir. Çünkü XVI ıncı yüz yılda meydana gelen Rönesans (yeniden doğuş) ta "DANTE", kitabını italyanın millî dili ile, Şekspir İngilizce. yazarak millî dilin gelişmesini temin ettiler. Lehistan dili sayesinde yıkıldıkça yaşıyor. Lehistanın en büyük muharrirleri böyle zamanda kitaplar, şiirler yazıyorlar, Millî şuuru dil ile geliştiriyorlar. Millî oyunlar, hikâyeler, duygular hep dil'in ebedî haznesinde saklıdır.

(SÜRECEK)

EVİMİZCE YAPILAN YAYINLARIN YAPTIĞI YANKILAR

Eski Halkevi reisi rahmetli Ferit Uğurl'a Tarih ve Müze komitemiz başkanı M. Mes'ud Koman tarafından vaktiyle müştereken hazırlanmış olan (Selçuk büyüklerinden Celâleddin Karatay ve kardeşlerinin hayat ve eserleri) adlı monografinin son günlerde Evimizce yayınlanması münasebetile büyüklerimizle ilim ve fikir adamlarımız nezdinde bu eserin uyandırdığı akislere ait alınan mektupların çokluğu yüzünden hepsinin dergimize derci imkânı bulunamamıştır. Bunlardan ancak bazılarının aşağıda özetlerini verebiliyoruz :

Cumhur başkanı ve Millî Şefimiz lütfen memnunluklarını bildirmişlerdir.

Sayın Valimiz Fuad Tuksal :

Halkevinin bu sahada yayınlar yapacağı kararını memnunluk, sevinç ve iftiharla karşılarım.....

Türk Tarih Kurumunun eski birinci başkanı M. Tevfik Bıyıklıoğlu :

Konyayı ziyaretimde yaptırdığı güzel müesseseleri hayranlıkla görmüştüm. Bu güzel eserle, bu büyük adamı, daha iyi anlamış olacağım. Yalnız baş tarafta bu zatın aslen bir Rum olduğu yazılı. Ne zararı var. Türk Kültürüne hizmet etmiş, ölmez eserlerle Türk ve dünya âleminde haklı bir şöhret kazanmış ve iyi bir nam bırakmış, bu kadar bize yeter. Gene bu memleketin, Anadolunun bir evlâdı değil mi....

Balıkesir Milletvekili Prof. İ. H. Uzunçarşılı:

Mesainize Millî Tarih namına ne-kadar teşekkür edilse azdır.....

Konya Milletvekili Prof. Dr. Sadi Irmak :

Kıymetli bir araştırma mahsulü olan kitap, tarihimizin bir cephesini aydınlatmaya yarıyacaktır...

Antalya Milletvekili M. Turhan Dağlıoğlu :

Tarihimizin parlak bir devrini aydınlatan bu çok değerli eserden ötürü tebrik eder... Çalışmalarınız yurdumuz için bir örnek olacak kadar verimlidir...

Millî Eğitim Bakanlığı Kütüphaneler Müdürü Aziz Berkmen :

Halkevinin Türk tarihine yaptığı bu değerli hizmetlerinin daima anılacağını ve bu eseri meydana getiren M. Ferit Uğur'la M. Mesud Koman'ın saygıyla hatırlanacağını...

İstanbul Arkeoloji Müzesi Müdürü A. Aziz Ogan :

Selâhiyetli bilginlerimiz tarafından kaleme alınan kıymetli eserin bu vadide pek az yazılmış olan kitaplar arasında mühim bir mevki alacağını...

Prof. Dr. Karl Süssheim :

..... Vesikaları zamanımıza kadar gelmeyen bir zamanda yaşamış bir zatın hal tercümesini yazmak külfetlidir. Bazı mürettip hataları olmakla beraber meşhur bir eser kalıp duracak...

Muhtelif Halkevleri arasında Afyon Halkevi:

Bu değerli eserle Konya, Kültür hazinelerinden birini daha ortaya koydu. Yüksek bir memleket ve kültürlük hizmeti yaptı....

BABALIK ARKADAŞIMIZDAN :

Halkevimizin Tarih ve Müze komitesi yayınlarından olup bazı engeller yüzünden yayınlanması bu güne kadar geciken (Selçuk büyüklerinden Karatay ve kardeşlerinin hayat ve eserleri) adlı monografi de yayın alanına çıkarılmıştır. Bu eser M. Mes'ud Koman'la rahmetli Ferit Uğur tarafından vaktile çıkarılan (Selçuk veziri Sahip Atâ Fahrettin Ali ile oğullarının hayat ve eserleri) monografisi serisindendir.

Onun gibi bu tetkik de Konya ve dolayısıyla Yurt tarihini ilgilendirmektedir. Bu eseri, bu vâdide ve bu çeşitten on onbeş monografi ve broşür takip edecek ve böylelikle evimiz, memleketin fikir ve ilim hayatına karşı ödevlerini yerine getirmeye çalışacaktır.

M. Mesud Koman, sürekli çalışma ve araştırmalarile yalnız Konya tarihinin değil, Selçukîler devri Anadolu tarihini de çok yakından ilgilendiren kıymetli vesikalar elde etmiş ve yayınlamağa hazırlanmıştır. Yakın çalışma, fikir arkadaş ve meslekdaşı merhum M. Ferit Uğur'un boşluğunu duyuramamağa gayret eden M. Mes'ud Koman'ı tebrik ederiz. Araştırmacı, topladığı vesikaları, şahsî bir ihtiras ve menfaat kaygısıyla sakla-

mak ve satmak gibi aşağılık bir duygu ve düşünce taşımadığını ispat etmiştir. İlim ve fikir hayatında zati önce hasbi çalışma ve sürekli araştırmayı gerektirir. Kendisini ve çalışmalarını taktir etmek bir kadir bilirlilik borcudur.

GÜZEL ORDU ARKADAŞIMIZDAN :

Son günlerde Konya Halkevinin Tarih ve Müze kolu tarafından (Selçuk büyüklerinden, Celâlüddin Karatay ile kardeşlerinin hayat ve eserleri) adı altında kıymetli bir eser yayınlandı. Eser, Konya'nın değerli tarihçilerinden merhum Ferit hoca ile Millet kütüphanesi müdürü Mesud Koman yönünden 1940 yılında hazırlanmıştı. Bazı engellerden dolayı eserin neşri bugüne kadar gecikmiştir. Bu, monografi Anadolu Selçuk devletinin ünlü büyüklerinden Celâlüddin Karatay ile kardeşlerinin yaşayışlarını, bıraktıkları ölmez eserleri ihtiva etmektedir. Kitabın son kısmına konu ile ilgili plân ve fotoğraflar da ilâve olunmuştur. Uzun bir araştırma derin bir inceleme mahsulü olan bu eser, Selçuk oğulları çağının önemli bir bölümünü aydınlatan nurlu bir bilgi meş'alesi mahiyetindedir. Bu monografi hazırlanırken, Mesud Koman'ın hususî kütüphanesindeki el yazması nadir eserlerden bol bol istifade edilmiştir. Tarih âlemince bilinmiyen bazı kıymetli vesikaların kitapta yer alması, monografinin önemini bir kat daha artırmaktadır.

Anadolu'nun ucsuz bucaksız yollarında sık sık gördüğümüz kervansaraylar ile şehirlerimizdeki camiler,

medreseler, imaretler, hamamlar ve sebiller Türk ruhunun yarattığı muazzam abidelerdir. Bu abidelerin çoğu kitabelerinde, hayırsever ve idealist bir devlet adamının ismini taşır. İşte Konya halkevinin yayınladığı monoğrafi de Anadolu Selçuk devletinin ünlü ve hayırsever emirlerinden Celâlüddin Karatay'ın varlığını yaşatmak azmiyle meydana getirilmiştir. Kitabın tarihsel önemini başka bir yazımda belirtmeğe çalışacağım.

Eserin neşri dolayısıyla Konya Halkevi başkanı Mithat Altan, lutuf bu-

yurdukları mektuplarında: Bu yayını-mızı, bu vadideki ve bu çeşitten diğer onbeş monoğrafi ve broşür takip edeceğini... müjdelemektedir. Bu sözler, aynı zamanda Türk tarihinin mavi göklerinde, ulusal benliğimizi aydınlatacak yeni bilgi yıldızlarının doğmakta olduklarını da tebşir ediyor. Feragatlı genç tarihçi Mesud Koman'la ateşli duygularıyle muhitinin ülkü alemdarı olan Halkevi başkanı Mithat Şakir Atana sürekli başarılar dilerim.

MURAD SÜKÜTİ KARACA

SEVGİSİZLER (*)

Dr. İSMAİL HAKKI ALADAĞ

Niçin severiz? size sevimli olan nedir? sevimsiz kimdir? Serseri, hırsız, cani gibi nazarı olanlardan değil, her gün aramızdaki normal dediğimiz şahıslar içinde sevilmiyenlerden ve sevemediklerimizden bahsetmek istiyorum. Burada çalışan bir memur, fabrika kalabalığı içinden bir kaç amele, her hangi bir üst, bir kadın, bir baba, bir çocuk niçin soğuk dururlar; sevilmezler? kişi öyle karışık bir ruh yapısı taşır ki onun duyuş, görüş, hareket ve hükümlerini bir kalemde çırpıvermek mümkün değildir. O sosyal bir yaratık olduğu için nev'ine ve çevresine öyle çeşitli alâkalarla bağlıdır ki tipleri ayırt etmek için onları gözönünde tutmak gerektir. Bu alâkalar iş güdülerile başlar, gelişir ve yükselir. Hayata gözlerimizi açtığımız andan iş adamı oluncaya kadar geçirdiğimiz değişiklikler bizim soyca aldığımız kötü, iyi vasıflar üzerinde kötü, iyi, iğreti veya değişmez bir sürü tesirler yaparlar.

(*) Sevgisiz (antipatik) mukabili olarak alınmıştır. Halk dilinde yazılmış olan şu misralar sevgisizin cemiyet vicdanında uyandırdığı yankıyı ne güzel ifade ediyor:

Köyüne sokma bed huyu
yıkarak harap eder köyü

ölüsüne meyit suyu
dökenin de ...

Ve biz böylece karakterimizi alırız. Ve bu karaktere göre münasebetlerimizi düzenleriz. Çok defa hayatımızın sonuna kadar böyle gider. Bazan birden yeni bir karakter alarak etrafı için kötü ve lüzumsuz olanlarımız vardır. Onlar âile ve muhit baskısı altında sakladığımız kötü tohumların fena bir şekilde patlak vermesidir. Yahut büyük hâdiseler karşısında elden kaçırdığımız irade kudretinin kötü izleridir. Eğer bizler yakınlarımızla normal şekilde alâkadar oluyor ve bu alâkayı devam ettiriyorsak onda sevgisizlik yaratmıyoruz demektir. Mektepte ve hayatta lüzumsuz yere espionluk edenlerin sevimlerine imkân var mıdır? Onlar muktedir olmayacakları mevki ve menfaati böyle kötü yolla elde etmeğe uğraşırlar, âcizdirler. Aciz hayatın affetmediği bir şeydir. Müsrif bütün ikram ve izzazlarına rağmen sevimsizdir. Çünkü o kendisine bağlı âilenin istikbalini düşünmemektedir. Cimri niçin sevilmez? Çünkü o yalnız nefsinin adamıdır. Sahip olduğu şey üzerinde muhitine borçlu olduğu şart ve vazifeleri görmez, hırs onun gözünü bürümüşdür. Nefsini bile ihmal ettiği olur. Bazı kadınlar vardır, geriden taş bebek gibidirler. İnsan dokunmaya kı-

yamaz, fakat biraz konuştuğunuz zaman nefret duymazsanız bile soğur, çekilirsiniz. Çünkü o kadınlar taşıdıkları kalıbın kadını değildirler; ya ruhan veya fizyolojik olarak içtimai mevkilerini dolduramazlar. Tesadüflerin ortaya attıkları fahişelerin böyle iç âlemlerile ya tamamen cazibesiz veya kâinatta cinsî aşkdan başka bir şey tanımayan çeşitten olduklarını herkes bilir. Başkalarına karşı sevgileri olmayan veya pek aşırı olanların müziç oluşu kadar tabii bir şey yoktur. Bir de "homoseksüel"leri düşünelim, erkek kalıbında kadın ruhu, kadın kalıbında erkek ruhu taşıyanları söylemek istiyorum. Bunlar arasında kendi cinsine karşı erkekçe ve kadınca hisler taşıyanlar vardır. Bu patolojik hal onları çok defa aşağı, sıkılğan, duygusuz yapar. İstedikleri kadar bedence güzel olsunlar, sevimsizdirler. Her gün aramızda rastladığımız karıştııcı ve geçimsiz, hiç bir şey beğenmeyenler mâşerî vicdanı

rahatsız ettikleri için sevilmezler. Bunlarda içlerindeki aşağılık duygusunun tepkisi gizlidir. Sevmek için çok güzel olmak, çok zengin ve muktedir olmak şart değildir. Sevmek için sevmek, âile, arkadaş ve cemiyle alâkamızı normal şekilde devam ettirmek lâzımdır. Sevgisiz kimsenin hiç değilse cinsî hayatında bir aksaklık vardır. Eğer sevilmiyorsak onu kendimizde aramak en doğru yol olur. Çocuklarımızı öyle bir halden korumak için evlenmelerimizde soy temizliğine, sahsî fena itiyatlarımızın teşekkül etmesine ve onların bugünkü bilgilerimizin emrettiği şekilde terbiyesine çalışmamız lâzımdır.

Bu konuyla ilgili bazı kitaplar:

Tenasül Psikolojisi Dr. Freud
Akıl hastalıkları Dr. M. Uzman
Ruh hastalıkları Dr. Fahrettin Kerim
İçtimai Biyoloji Dr. Sadi Irmak
Beden yapısı ve M. Turhan (terceme)
karakter

19 MAYIS

Her gencin, her sporcunun olduğu kadar her Türkünde içten heyecan duyduğu bayramlardan biri ve hâttâ birincisi 19 mayıstır. Birincisi derken mubalâğa etmiş olduğumuzu hiç de zannetmiyoruz. Çünkü, İnönülerin, Sakaryaların, 23 Nisanların, 30 Ağustosların ve nihayet 29 I. Teşrinlerin zaferle dolu mutlu günlerinin ilk belirtilerini 19 Mayısın mütevazî, fakat vakur ve asil destanında görmek mümkün değil midir? Üzüldüğümüz biricik nokta şudur ki bu destanî zaferlerin yaratıcısı ve pek az fâniye nasip olan hakikî ölmezliğin o büyük timsali bu gün aramızda bulunmuyor; fakat ne çıkar? Bütün kalplerimizi dolduran kıymetli hatırası ve asil Türk ruhuyla beziyerek yarattığı zafer menkıbeleri aramızdadır, bizimdir ve tuttuğumuz yoldada daima bizim olarak kalacaktır. Zaten, bu büyük ve şanlı gün gibi ebedileşen, büyük zaferler müjdecisi «Marşta» da "yürüyelim arkadaşlar...", derken şimdiye kadar yürüdüğümüz ve bundan sonra da daima zafere, yüksekliğe ve fazilete giden hakikî yolumuzu çizmiş olmuyor muyuz?

Bu hakikî yoldan yürüyeceğimize inanan ve azmeden hepimiz için, büyük bayramımız kutlu olsun.

EV ÇALIŞMALARI

§ 4/5/1945 — Konya'nın yetiştirdiği genç ve kıymetli edebiyatçılarımızdan Muvaffak Sami Onat; "Yeni Şiir," konulu bir konferans verdi.

Yeni şiirin kendisi kadar, konusunun da yeni olması ve böyle el değmemiş konudaki bir konferansın, bilhassa bu sahada söz söylemeye selâhiyetli bir ağızdan işitilmesi haki-katen çok istifadeli oldu. Muvaffak Sami konuşmasında, geçen birkaç yıl içinde şiirlerimizdeki bariz garp tesirini; ve hali hazır şiirimizin ise münhasıran kendimize ait karakterini gayet enteresan misallerle tebarüz ettirdi.

§ 8/5/1945 — Dr. Vasfi Yener'in "Fizik Âmillerle Tedavi," konulu konferansı, bilhassa muhitte bu tedaviye yarayışlı imkânlar bakımından, çok iyi karşılandı.

§ 9/5/1945 — Avrupa harbinin bitimi dolayısıyla evce hazırlanan program çevresinde yapılan törende Millî Şefe bağlılık duyguları tekrarlandı;

Aynı günde Bay Feridun Yasasever'in "Tahliye Dâvaları,"na ait konferansı dinlendi.

§ 17/5/1945 — İngiliz Kültür Heyetinin (Resim ve Grafik Sanatlar) sergisi, Vali ve ev Başkanının hitabeleleriyle seçkin bir çağrılı huzurunda açıldı. Bu sergi 28/5/1945 tarihine kadar açık kalacaktır.

§ 18/5/1945 — Ev sinema salonunda, Beden Terbiyesi Genel Müfettişi Bedri Yıldırım'ın "Gençlik ve Spor," konulu hitabesini güreş gösterileriyle yerli Halksazı konseri takip etti.

§ 24/5/1945 — Güzel Sanatlar komitemiz reisi Mimar Şahabettin Üzlük tarafından verilen "Âbidelerimizi nasıl tamir edebiliriz?," konulu konferansta: Konyamızdaki Selçûkî eserlerinin bu günkü acıklı durumu tebarüz ettirilmiş; ve bu eserlerin tamirinde gelişî güzel bir yol tutmanın eserlerin kıymetine halel getireceği; ve âbidelerin tamirini üzerine alacakları mimarların meslekî, tarihî ve estetik bilgilerinin kuvvetli olması zarureti belirtilmiş; ve Konyamızdaki âbidelerden acele tamire muhtaç olanlarının bir listesi verilmiştir.

İngiliz Kültür Heyetinden gönderilen "Büyük Britanyada tababet," , "Dil öğreniminin tabîî metotları," ; "İngilterede Ziraat," konulu üç konferans evimiz üyelerinden üç zat tarafından ayrı ayrı günlerde kalabalık bir dinleyici huzurunda okundular.

Konya Dergisinin Nisan sayısı Mimar Koca Sinan'a tahsis edilmiş olarak çıktı. Gelecek sayılardan biri de Konya Ressamlarına tahsis edilecek ve bu suretle Konyanın yetiştirdiği şahsiyetlerin tanıtılması, anılmaları imkânlarının teminine çalışılacaktır.